

Jernbaneverket

Dokumentet er justert av plankontoret i Eigersund kommune, med tillatelse fra Jernbaneverket, i november 2016. Ny tekst er skrevet med rødt for å synliggjøre denne, og forslag til strykninger er gjennomstreket.

**Forvaltningsplan for del av Jærbanen
og Maurholen vokterbolig.
Eigersund kommune**

Høringsutkast
~~oktober 2009~~ november 2016

Innholdsfortegnelse

1	Innledning.....	3
1.1	Bakgrunn.....	3
1.2	Formell status og gyldighetsperiode.....	3
1.3	Formål.....	4
1.4	Forvaltningsmyndighet.....	4
2	Presentasjon av planområdet.....	5
2.1	Lokalisering.....	5
2.2	Eiendomsforhold.....	7
2.2.1	Maurholen, bolig og boligens uteområde.....	7
2.2.2	Fjellskjæring og tunnel.....	7
2.2.3	Myklebustvågen.....	7
2.3	Områdebeskrivelse.....	7
3	Naturforhold og verneverdier. Tiltaksbeskrivelse.....	9
3.1	Vurdering av verneverdi.....	9
3.2	Naturmiljø.....	9
3.3	Landskap.....	9
3.4	Kulturminner og -landskap.....	10
3.4.1	Vokterboligen.....	10
3.4.2	Uthuset.....	11
3.4.3	Utedo.....	12
3.4.4	Hage og tidligere beitemark.....	12
3.4.5	Vei ned til Myklebustvågen.....	13
3.4.6	Gamle båtstøer i Myklebustvågen.....	13
3.4.7	Murer etter anleggsbrakke.....	13
3.4.8	Steingjerder, trådgjerder og porter.....	13
3.4.9	Jernbanetraseen, med gruset overbygning og steinsatte grøfter.....	14
3.4.10	Tunnelen.....	14
3.4.11	Støttmuren.....	15
3.4.12	Steinbenken.....	15
3.4.13	Sprengningsspor.....	15
4	Brukerinteresser.....	16
4.1	Allmennhetens tilgang til kulturminnet.....	16
4.2	Eigersund kommunes tilrettelegging.....	16
4.3	Private grunneierinteresser.....	16
4.4	Jernbaneverkets interesser.....	16
5	Forvaltningsoppgaver.....	17
5.1	Roller i forvaltningen og oppsynet.....	17
5.2	Utarbeidelse av vedlikeholdsplan.....	17
5.3	Utarbeidelse av skjøtselsplan.....	17
5.4	Utarbeidelse av formidlingsplan.....	18
5.5	Ansvarsmatrise for planlegging og gjennomføring.....	18
5.6	Inngåelse av skjøtsels- og vedlikeholdsavtaler.....	19
6	Litteratur.....	21
	Vedlegg 1.....	22
	Vedlegg 2.....	24
	Vedlegg 3.....	28
	Vedlegg 4.....	29
	Vedlegg 5.....	31

1 Innledning

1.1 Bakgrunn

I **Nasjonal verneplan for jernbanens kulturminner** (Jernbaneverket 2004) er del av den gamle Jærbanen ved Maurholen stasjon foreslått vernet.

Det er også utarbeidet en rapport om Jærbanen på strekningen Hellvik – Launes (NIKU 2007). I denne er det konkludert med at området omkring Maurholen vokterbolig er den delen av jernbanestrekningen mellom Hellvik og Egersund som er best bevart og hvor det er størst mangfold av kulturminner som knytter seg til jernbanens historie.

I **kongelig resolusjon fra september 2006** er det fastsatt at det skal lages landsverneplaner for statlige kulturhistoriske eiendommer og forvaltningsplaner for hver enkelt eiendom. Regjeringens intensjon er at kulturarven skal tas i bruk, og at staten skal gå foran som et godt eksempel i forvaltningen av egne eiendommer og kulturminner.

Hensikten med utarbeidelse av **forvaltningsplan** er:

- Å sikre at intensjonene i kongelig resolusjon blir ivaretatt
- Etablere et hensiktsmessig forvaltningsverktøy for de(n) aktuelle forvaltningsenheten(e) som skal sikre forvaltning, drift og vedlikehold
- Ivareta samfunnsinteressene som knytter seg til friluftslivet og kulturminnene – det vil si sikring av kulturminnene, bevaring av dem for ettertiden, bestemme tiltak for tilrettelegging, bruk og formidling.

For denne forvaltningsplanen har man lagt til grunn Riksantikvarens veileder. Der det har vært nødvendig, er disposisjonen justert for å være tilpasset den aktuelle situasjonen.

En forvaltningsplan i henhold til Riksantikvarens veileder (Riksantikvaren 2006) skal legge føringer for oppgaver som eiere, forpaktere, andre rettighetshavere, offentlige myndigheter og andre har ansvar for, og legge grunnlaget for utarbeidelse av **skjøtselsplaner** for utomhusarealene og **vedlikeholdsplaner** for bygninger og anlegg. Med skjøtsels- og vedlikeholdsplaner menes detaljplaner for tiltak innenfor det området som er fredet eller regulert til bevaring og som omhandles av forvaltningsplanen.

Videre skal forvaltningsplanen fordele ansvaret knyttet til oppfølging av forvaltningsplanens pålegg om varig og godt vedlikehold. Omfang, vilkår og økonomisk godtgjørelse skal bindes opp i egne **skjøtsels- og vedlikeholdsavtaler** som inngås mellom eier / ansvarlig forvaltningsenhet og den enhet som påtar seg vedlikeholdet.

1.2 Formell status og gyldighetsperiode

Forvaltningsplanen er i seg selv ikke juridisk bindende og det forutsettes at juridiske føringer for vern og bruk av området hjemles i kulturminneloven eller plan- og bygningsloven.

For Maurholen har man valgt å sikre kulturminneverdiene gjennom bruk av **reguleringsplan**. Forvaltningsplanen skal samstemmes med reguleringsplanen og reguleringsbestemmelsene ved at den sendes ut på høring og behandles samtidig med reguleringsplanen.

Forvaltningsplanen gis ikke noen avgrenset gyldighetsperiode, men forutsettes løpende revidert og fornyet. Enhver forvaltningsenhet / grunneier kan framsette forslag til endringer i forvaltningsplanen, men det tilligger fylkeskommunen som regional myndighet for friluftslivet

og kulturminnevernet, å godkjenne endringer som berører faglig innhold og formålet med forvaltningsplanen.

1.3 Formål

Området som foreslås omfattet av disse forvaltningsmålene, foreslås regulert til ~~friområde og spesialområde med formål bevaring, jfr. pbl. § 25 første ledd nr. 6. LNFR-område, vern av kulturmiljø eller kulturminner, jf. pbl. § 12-5 nr. 5, samt til bruk og vern av sjø og vassdrag med tilhørende strandsoner, jf. pbl. § 12-5 nr. 6. Hele det aktuelle området er dessuten hensynssone, bevaring av kulturmiljø, jf. pbl. § 12-6.~~ Formålet med reguleringsplanen er å sikre kulturminneverdiene, friluftslivsinteressene og allmennhetens tilgang til området. Reguleringsplanen har samme avgrensning som forvaltningsplanområdet. Dette innebærer at også mindre privateide arealer blir omfattet av reguleringen.

Forslag til reguleringsbestemmelser ligger ved som vedlegg 1 til dette høringsutkastet til forvaltningsplan.

Forvaltningsplanen utdyper formålet med reguleringen og skal være det retningsgivende dokumentet i forbindelse med

- a) fortolkningen av planens bestemmelser
- b) gjennomføring av tiltak som tar sikte på å bevare og tilrettelegge bruken av området, og
- c) senere plan- og byggesaksbehandling i medhold av plan- og bygningslovens bestemmelser.

Følgende operative delmål skal ligge til grunn for forvaltningsplanen:

Forvaltningsmål – operative delmål

- Bygninger og anlegg innenfor forvaltningsplanens virkeområde skal gjennom tiltak som iverksettes sikres for ettertiden, slik at kulturminneverdiene som knytter seg til disse, og da spesielt jernbanehistorien, blir ivaretatt.
- Forvaltningsplanen skal sikre kommunens behov for fremtidig bruk av vokterboligen og uthuset og representere et verktøy for forvaltning av disse bygningene og tilliggende eiendomsgrunn.
- Forvaltningsplanen skal ivareta Jernbaneverket behov for å kunne bruke sykkelveien som tilkomst til Jærbanens nåværende trasé.
- Bruken av området til friluftsliv, herunder gang og sykkelveien, og bruken av vokterboligen og uthuset skal ivaretas gjennom de tiltak som iverksettes.
- Forvaltningsplanen skal gå opp grensegangen mot grunneiernes interesser knyttet til strandsonen i Myklebustvågen og veien opp til vokterboligen.

1.4 Forvaltningsmyndighet

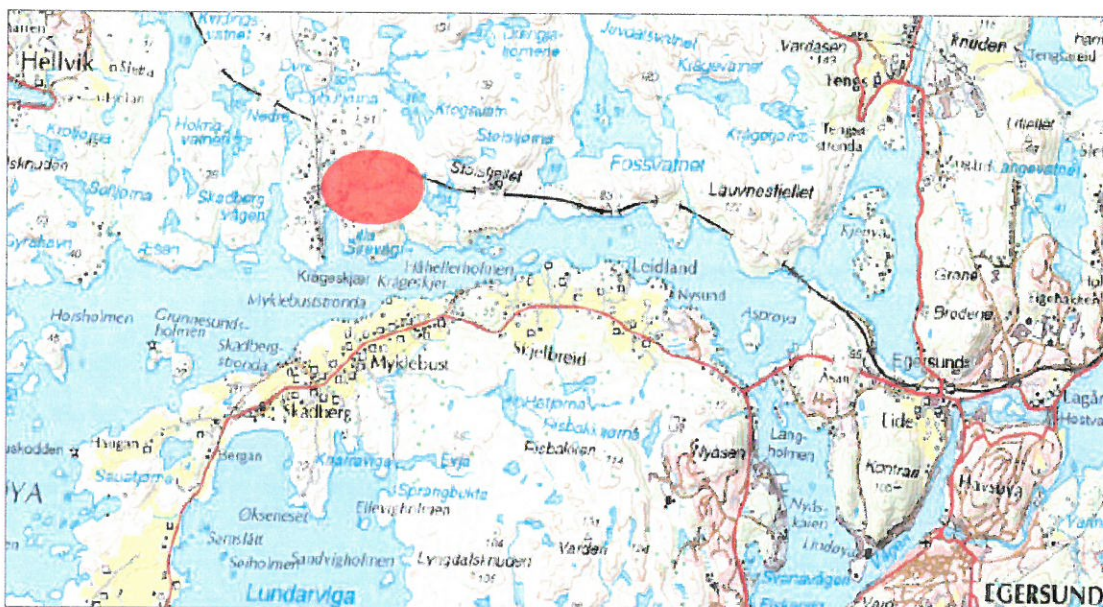
Eigersund kommune er tillagt ansvaret som **plan- og forvaltningsmyndighet** for planområdet.

Forvaltningsmyndigheten skal påse at tiltak i området skjer i henhold til gjeldende reguleringsplan og forvaltningsplan. Eigersund kommune er på bakgrunn av bruksrettavtale også forvaltningsmyndighet for areal hvor NSB AS v/Rom Eiendom står som grunneier.

2 Presentasjon av planområdet

2.1 Lokalisering

Maurholen ligger i Eigersund kommune, Rogaland fylke. Området ligger langs den gamle Jærbanen, mellom Hellvik og Launes (figur 2.1).

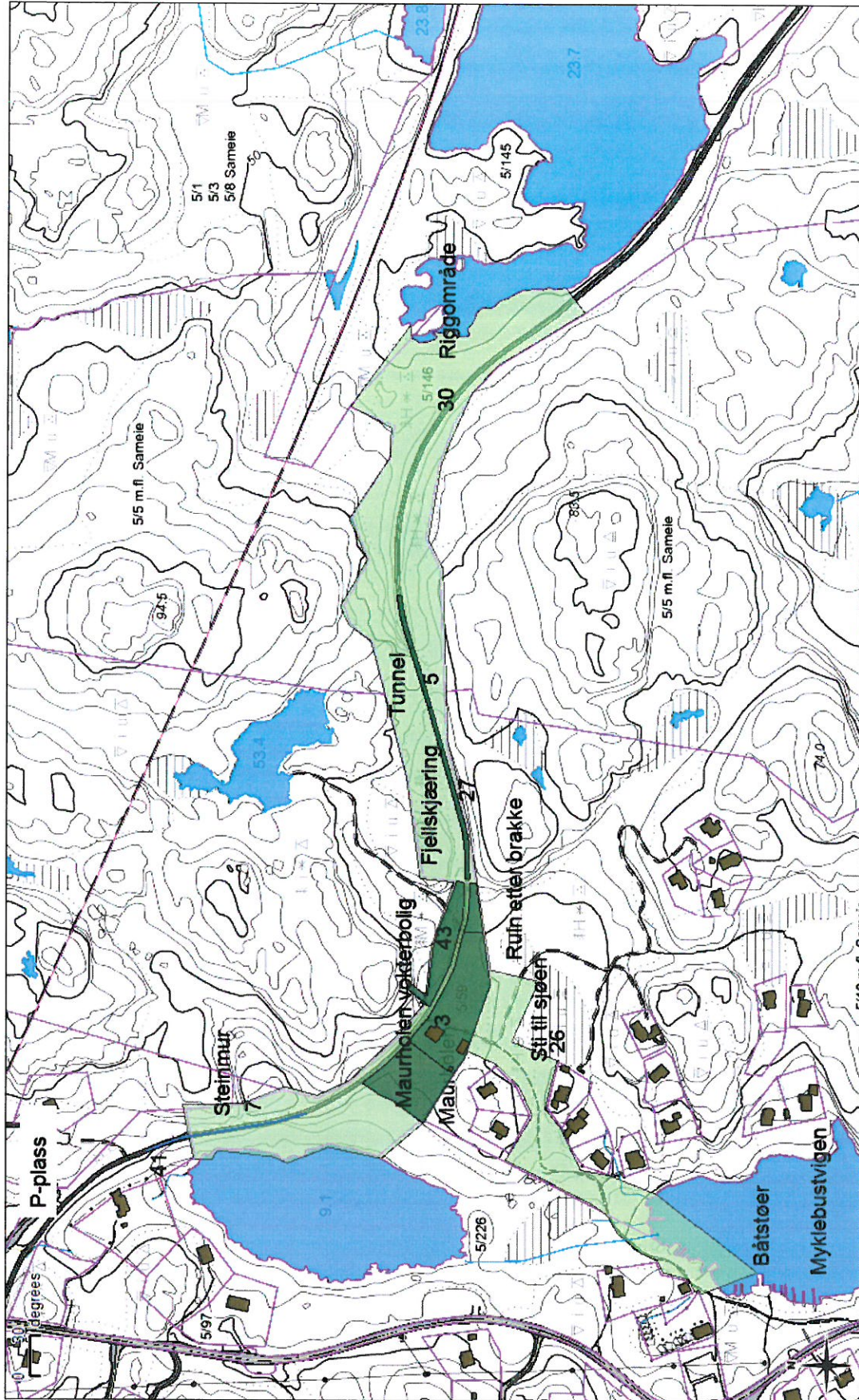

Figur 2.1 Oversiktskart med planområdet avmerket.

Planområdets avgrensning strekker seg fra støttemur rett sør for parkeringsplass, til Myklebustvågen i sør og et gammelt riggområde i øst. Planområdet omfatter følgende eiendommer:

Gbnr	Planavgrensning
5/59	Hele eiendommen
5/146	Fra riggområdet ved vannet og vestover, medregnet tunnelen og fjellskjæringen
5/10	Deler av indre del av strandsonen i Myklebustvågen
5/226	Gangveien mellom Maurholen vokterbolig og Myklebustvågen.

For detaljert avgrensning av området, se detaljkart (figur 2.2).

Figur 2.2 Kartet viser det området som skal sikres bevaring gjennom reguleringsplan og som omfattes av denne forvaltningsplanen.

2.2 Eiendomsforhold

Den gamle jernbanetraseen og tilstøtende arealer var opprinnelig en del av Jærbanen, eid av NSB. De arealer som NSB eide fulgte i stor grad den gamle jernbanetraseen, avgrenset enten av eldre steingjerder og trådgjerder som fulgte sporet, eller andre naturlige, topografiske grenser, som strandkant og steile fjellskjæringer. I dag er eierforholdene i planområdet mer sammensatt.

2.2.1 Maurholen, bolig og boligens uteområde

På et kart over jernbanetraseen, trolig fra 1877 (Statsarkivet i Stavanger) er det påtegninger som daterer seg fram til 1950-tallet. Her framgår det at Maurholen vokterbolig samt en tilhørende tomt på 11,7 daa, er bortfestet til "Lompens forening, Stavanger distrikt", dokument nr. 1243. I henhold til festekontrakten, datert 1.1.1956, har denne festeavtalen 60 års varighet.

Den 19. mars 1998 inngikk Eigersund kommune en avtale med Lokomotivpersonalets Forening Sør, om makebytte som innebar at Maurholen vokterbolig og uthuset ble Eigersund kommunes eiendom. Samtidig ble også festekontrakt for den 11,7 daa store tomten overført til kommunen. I henhold til opprinnelig festeavtale utløper festekontrakten i 2016. Avgrensning av tomten fremgår ikke av kommunens arkiv. Skravur på kartet fra 1877 gir imidlertid grunn til å anta at det er hele Maurholen-området, med alle bygningene, fra og med den store muren og fram til fjellskjæringen ved tunnelen som er festet bort til kommunen. Kommunens eiendom har gbnr 5/59.

2.2.2 Fjellskjæring og tunnel

Fjellskjæringen og tunnelen eies av NSB, ROM Eiendom, og har gbnr 5/146.

NSB, ROM Eiendom eier også øvrige deler av den nedlagte banetraseen mellom Hellvik og Launes. 11.08.97 ble det inngått avtale mellom Eigersund kommune og NSB BA om bruksrett for en gang- og sykkelveg mellom Hellvik og Egersund. Arealet som omfatter 170 daa skal leies for kr 17.000,- året og avtalen gjelder frem til 2037. I denne avtalen er ikke drift og vedlikehold eksplisitt omtalt, men det heter at kommunen er ansvarlig for å legge forholdene til rette slik at all ferdsel i området kan skje på en sikkerhetsmessig forsvarlig måte, at arealet vernes om og at det sørges for nødvendig rydding og renovasjon. Eiendommen har gbnr 5/146.

2.2.3 Myklebustvågen

Den gamle veien ned til Myklebustvågen og de gamle kaiene/båtstøene er i privat eie. Arealene fordeler seg på to eiere. Øvre del av veien, samt ruinene av tyskerbrakkene (gbnr 5/10) eies av Torfinn Myklebust, Vierveien 7, 4370 Egersund. Stranden med de best bevarte støene og kaiene (gbnr 5/226) eies av Sameiet friområde Maurholen, Aurbanen 1, 4362 Vigrestad.

For eiendom 5/266 har syv tidligere eiere bruksrett til "Almuens Brygge", og båtstø vest for denne for bruk av båt. Området ligger innenfor planområdet og utgjør en av de mest aktuelle båtstøene for gjenoppbygging.

Tre hytter, gbnr 5/151, 5/152 og 5/153, har atkomstrett fra gangveien ned til vågen.

2.3 Områdebeskrivelse

Jernbanetraseen, mellom Hellvik og Egersund ble anlagt i tidsrommet 1875-78 som del av den nyetablerte Jærbanen. Jærbanens fremste hensikt var å skape bedre kommunikasjon på Jæren og muligheter for frakt av landbruksprodukter. Den siste parsellen, nr. 5, strakte seg fra

Bruvann til Egersund. Opprinnelig var det meningen å legge banen om Bjerkreim, men dette ble endret og banen ble lagt langs kysten, gjennom et meget kupert kystlandskap.

Da Jærbanen ble anlagt, var det ikke planlagt noen stasjoner mellom Oгна og Egersund. For betjening av reisende ble det imidlertid tidlig opprettet stoppested på Hellvik, som siden ble oppgradert til stasjon i 1918. I tillegg ble det i 1879 opprettet et uformelt stoppested på Maurholen som henvendte seg til bosatte på Eigerøya. Her var det i 1878 blitt oppført en vokterbolig. Trafikken ble etter hvert så stor at vokterboligen ble tatt i bruk som ekspedisjon for gods og passasjerer, med banevokteren som togekspeditør. Opprinnelig ble stoppestedet omtalt som "Lille Sirevåg". Navnet Maurholen ble først tatt i bruk i 1934.

I 1944 ble banen lagt om til normalspor, men allerede i tidsrommet 1948-53 ble traseen mellom Launes og Hellvik gradvis tatt ut av bruk, og et nytt, rett spor med flere tunneler ble åpnet. Holdeplassen på Maurholen var i drift fram til 1948.

På den nedlagte banestrekningen er det bevart en rekke kulturminner, både fra anleggsperioden og fra driften av jernbanen. Innenfor det helhetlige kulturmiljøet som jernbanestrekningen Hellvik - Launes utgjør, er det et kjerneområde omkring Maurholen vokterbolig som utpeker seg med spesielt stor variasjon. Enkelte av de bevarte kulturminnene har også høy egenverdi. Strekningen er et av partiene på Jærbanen hvor man anleggsteknisk møtte de største utfordringene. Den dokumentariske verdien er derfor stor.

De viktigste anleggene ved Maurholen er (med kartreferanse til figur 2.2.):

- Den bevarte jernbanetraseen (kartreferanse 43).
- Mur ved Maurholen (7).
- Maurholen vokterbolig, med uthus, beitemark og hage (3).
- Maurholen tunnel (5).
- Fjellskjæring ved Maurholen og steinsatte linjegrøfter og stikkrenner (27).
- Spor etter ulike sprengningsteknikker.
- Vei opp fra Myklebustvågen (26).
- Gamle støer i Myklebustvågen.
- Gamle porter for ferdsel til utmarka.
- Flere godt bevarte steingjerder mellom utmark og jernbanetrase (30).
- Minnestein/benk (1874 eller 1814) (41).

Kulturmiljøet gir et bredt og sammensatt bilde av anlegget til en norsk smalsporbane. Anlegget viser også bruken av jernbane i et tynt befolket område der en ordinær vokterbolig fikk spille rollen som stoppested og ekspedisjonssted for befolkningen som bodde på Eigerøya. Disse rodde til Myklebustvågen før de kunne ta toget videre til Egersund eller Stavanger.

Eigersund kommune har i løpet av de senere år tilrettelagt den gamle jernbanetraseen mellom Egersund og Hellvik til gang- og sykkelveg. Maurholen er den delen av traseen som er lettest tilgjengelig for allmennheten. Blant annet ligger en større parkeringsplass i direkte forlengelse av planområdet.

3 Naturforhold og verneverdier. Tiltaksbeskrivelse

3.1 Vurdering av verneverdi

Jernbaneloveret har i sitt utkast til Nasjonal verneplan for jernbanens kulturminner, del II Objekter og Miljøer, 2004, foreslått at Jærbanen ved Maurholen vokterbolig vernes.

"Parsellen bør vernes som et jernbaneteknisk kulturminne uten moderniseringer og utbedringer av noe slag."

Det er spesielt fokusert på vern av tekniske anlegg som murer, grøfter, fjellskjæringer og tunnel, i tillegg til banevokterboligen. Fjerning av røyser, grøftesteiner, og øvrige anleggsdeler skal ikke være tillatt. Banens planum bør bevares uten utvidelser og uten fast dekke. Maurholen vokterbolig med innmark og bygninger anbefales innlemmet i fredningen. Bygningen fra 1878 har gjennomgått diverse ombygninger og det anbefales at denne tilbakeføres til en nærmere angitt utførelse. Det anbefales videre i Jernbaneloverets forslag til nasjonal verneplan at området vernes i medhold av kulturminnelovens eller plan- og bygningslovens bestemmelser.

I rapport fra NIKU (2007) er det konkludert med at det er knyttet kulturminneinteresser til hele jernbanestrekningen mellom Hellvik og Launes, men at et kjerneområde ved Maurholen vokterbolig utpeker seg som spesielt verdifullt i kulturminnesammenheng. Her er det bevart en rekke kulturminner og anlegg som knytter seg til flere epoker i jernbanens historie og som sammen danner et verdifullt kulturmiljø.

I møte mellom Eigersund kommune, Rogaland Fylkeskommune ved Fylkeskonservatoren, Dalane Folke museum, NIKU og Jernbaneloveret den 23. oktober 2008 ble det, basert på et utkast til forvaltningsplan for området, konkludert med at kulturminnene og kulturmiljøet ikke skulle fredes, men at det ville være mer hensiktsmessig å regulere området til spesialområde med formål bevaring i medhold av plan- og bygningslovens bestemmelser.

Registreringer i diverse nettdatabaser viser at det også eksisterer verdier knyttet til naturmiljøet, landskapet og friluftslivet i planområdet.

3.2 Naturmiljø

Dalane har generelt sett vært utsatt for meget sterk kulturpåvirkning gjennom avskoging og beiting. Fra gammelt av var det derfor lite trevegetasjon i planområdet. Primært bestod vegetasjonen av mosaikker med lyng og gress på grunnlendt mark. I dag dekker tre- og krattvegetasjonen større deler av området. Ved Maurholen vokterbolig går et bøkeskogsområde ned mot vannet i nordvest. Langs gang- og sykkelveiene vokser både furu, bjørk, einer og lauvtrær, noen steder avbrutt av bart fjell. Tidligere lyngheiforekomster i området er sterkt redusert og fragmentert som følge av gjengroing.

Planområdet er en del av et større beiteområde for rådyr. Utover dette er det ikke registrert andre viltlokaliteter i planområdet.

3.3 Landskap

Myklebustvågen er en del av landskapsområdet Nordavågen – Skadberg – Holmane, som er vurdert til å ha høy landskapsverdi og av fylkesinteresse. Strekningen beskrives som et grunnlendt og småkupert kystområde med en rekke vik og våger.

3.4 Kulturminner og -landskap

Det er gjennomført en detaljert registrering av kulturminner langs jernbanetraseen mellom Launes og Hellvik. Kartleggingen har vært basert på en visuell registrering og omfatter således ikke spor under markoverflaten. Det er ikke registrert automatisk fredete kulturminner innenfor dette området i Askeladden, Riksantikvarens database over fredete kulturminner. Både områdets beliggenhet, topografi og tilknytning til kysten tilsier at det er et visst potensial for bevarte spor etter tidligere tiders bruk av området under markoverflaten.

Utvalgte kulturminner og -landskap i planområdet presenteres under med en generell beskrivelse av konstruksjon og tilstand. Vurderingen baserer seg på NIKU-rapport fra 2007. Konkrete tiltak foreslås på bakgrunn av registreringen. For utdypende beskrivelse av kulturminnene og deres tekniske tilstand, se vedlegg 2.

3.4.1 Vokterboligen

Vokterboligen med uthuset ble oppført i 1878 etter standardtegninger utført av Statsbanenes faste arkitekt, Peter Andreas Blix. Vokterboligen er i halvannen etasje og har en rektangulær grunnflate. Første etasje inneholder gang, stue, kjøkken og et rom ved siden av kjøkkenet. Tilbygg på langsiden fungerer som bislag, med et vindfang og et rom bak dette. I andre etasje er det gang og tre soverom. Planløsningen synes å være opprinnelig, bortsett fra at det er laget en større åpning mellom to av rommene i første etasje, etablert et tredje soverom i andre etasje og satt opp en skillevegg med dør mellom trappegang og loftsgang. I tillegg er det gjort en del endringer på eksteriøret, blant annet skiftet noen vinduer, endret husfarge og taktekke.

Tiltak

Vokterboligen synes å ha en svært solid konstruksjon. Det er ikke tegn til skader i fundamenter eller hovedkonstruksjoner. Det er mindre skader enkelte steder i utvendig kledning/vannbord, dører/dørhåndtak og gulvbord. Bygningen bærer preg av noe manglende vedlikehold og trenger omfattende utbedring av overflater/maling. Taktekke og vinduer bør tilbakeføres til sitt originale utseende. Om mulig skal det brukes gammel takstein. Tidligere utført oppussing i stue/spisestue bør fjernes i sin helhet.

Gjennomført per november 2016

Deler av ytterkledning, vannbord, dører og gulvbord er byttet. Det ble spesilallaget ny kledning med samme tykkelse og profiler som den gamle. Alle vinder er laget nye etter oppmåling av de opprinnelige vinduene. Listverket er også spesilallaget slik at det er likt det originale. Launes stasjon, som er lik Maurholens stasjon, ble brukt som referanse. Det er foretatt fargeidentifisering av gamle malingslag i vokterboligen. Ut fra dette ble det valgt farger som tidligere er benyttet i boligen. Utvendig er boligen malt med linoljemaling med anbefalt fargekode (rødlig). Innvendig er boligen tilbakeført til opprinnelige veggflater og himlinger. Kjøkkenet er plassbygget etter kopi fra Launes stasjon. Utvendig tak er ikke byttet.

Inventar:

Også følgende deler av interiøret i vokterboligen på Maurholen stasjon skal bevares: rominndeling, panelprofiler, trapper og konstruksjoner av original opprinnelse.

Eksisterende skap, ovner, tekniske installasjoner etc. er ikke originale i vokterboligen. Kjøkkenet er plassbygget som kopi fra Launes stasjon. Alle overflater er behandlet i forbindelse med renoveringen. Fargevalget bygger på farger (etter fargemålinger) som ble brukt i bygningen i eldre tider.

Stue og spisestue før tilbakeføring.

Stue og spisestue etter tilbakeføring. Møbler er kjøpt brukt.

3.4.2 Uthuset

Også denne bygningen er i halvannen etasje og har en rektangulær grunnflate. Fasadene har gjennomgått betydelige endringer siden huset ble oppført og vurderes i nåværende stand å ha lav egenverdi, men av stor verdi for det samlede kulturmiljøet som vokterboligen

representerer. Bygningens bunnsviller er ødelagt av sopp og reisverket er angrepet av råte. Vinduer og den fysiske hovedformen er av antikvarisk verdi.

T.v. gammelt uthus som ble revet og nytt replika bygg.

Tiltak

Eksisterende bygning rives og ny oppføres der uthuset ved Launeset vokterbolig legges til grunn for utformingen av bygningens eksteriør. Ved gjenoppføringen skal man ha særskilt fokus på riktige detaljer, materialprofiler, -dimensjoner og -overflater. Bygningen tilrettelegges for overnatting og sanitæranlegg.

Gjennomført per november 2016

Bygningen er revet og det er satt opp et replikabygg. Under arbeidet er regionantikvaren konsultert fortløpende. Uthus på Launes stasjon ble brukt som utgangspunkt. Bygningen er ikke tilrettelagt for overnatting, men loftsetasjen er innredet for bruk av barnehager, skoler etc., bl.a. med et te-kjøkken.

3.4.3 Utedo

Bygningen inneholder to rom (do og lager). Alderen er uviss, men bygningen er ikke særlig gammel. Det kan ha vært tilsvarende bygning på samme sted før den nåværende ble oppført. Utedo/lager har en størrelse og beliggenhet som gjør den vanskelig tilgjengelig for rullestolbrukere.

Tiltak

Konstruksjonen anses ikke å ha vesentlig kulturminneverdi. Utedoen er i meget dårlig teknisk tilstand og det er ikke hensiktsmessig å sette denne i stand.

3.4.4 Hage og tidligere beitemark

Omkring vokterboligen er det et område som opprinnelig har vært i bruk som hage og beitemark. Hagen vest for vokterboligen er i dag tilvokst av trær, busker og kratt. Gressletten sørøst for vokterboligen er slått som pløn, og holdes åpen.

Tiltak

Hagen gjenkapes med ny innplanting av nyttevekster (frukt- og bærtrær, frilandsdyrking av grønnsaker m.v.). Tilbakeføringen vil kreve høsting og jevnlig skjøtsel og vedlikehold. Tidligere beitemark bør beites av sauer, noe som vil kreve innhegning og jevnlig ettersyn. Alternativt må området slås, minimum to-tre ganger i året.

3.4.5 Vei ned til Myklebustvågen

Fra vokterboligen er det anlagt en oppmurt vei ned til Myklebustvågen som atkomst for de som kom med båt fra Eigerøya. Veien er i relativt god stand. Grøftene er delvis gjenfylt og enkelte steder er det registrert utglidninger i muren.

Tiltak

Grøftene bør renskes i nødvendig grad. Utglidd stein legges tilbake og sikres mot nytt nedfall. Vegetasjon som vokser inn i veien må skjøttes og beskjæres. Avtale om dette må inngås med grunneier.

Gjennomført per november 2016

Strekningen fra Maurholen stasjon og et stykke ned mot sjøen er satt i stand.

3.4.6 Gamle båtstøer i Myklebustvågen

I Myklebustvågen er det bevart en rekke gamle båtstøer og kairester. Det er uvisst hvorvidt dette opprinnelig har vært støer med vegger og tak, eller om det kun har vært åpne støer hvor man kunne fortøye båtene når man var på fastlandet. Den tekniske tilstanden for disse er varierende, men de fleste bærer preg av nedbryting og ødeleggelse.

Tiltak

Det er ønskelig å restaurere/gjenoppbygge en av de gamle båtstøene. Hvilken må avtales med sameiet. Avgrensning av strandlinje med bakland som skal pålegges bevaring (forbud mot nye anlegg), fastlegges i reguleringsplanen.

3.4.7 Murer etter anleggsbrakke

Like sør for Maurholen vokterbolig, men utenfor det som opprinnelig var NSBs eiendom ligger det rester etter en større brakkerigg. Sannsynligvis er denne oppført i forbindelse med tyskernes arbeid på traseen i 1943-44. Grunnmuren er i meget god stand, men er preget av noe gjengroing.

Tiltak

Grunnmuren bevares slik den er i dag, men overgrodd vegetasjon fjernes.

3.4.8 Steingjerder, trådgjerder og porter

Langs med jernbanetraseen er det bevart rester etter gamle steingjerder og trådgjerder (linjegjerder), samt minst to utmarksporter. Gjerdene ble primært satt opp for å forhindre at beitedyr kom ut i skinnegangen. Utmarksportene markerer steder hvor grunneier hadde lovlig rett til å krysse jernbanelinjen med sin buskap. Steingjerdene, trådgjerdene og portene er generelt i dårlig forfatning og er flere steder skadet av innvokste trær.

Tiltak

Portene med portstolper av stein og utvalgte partier av linjegjerder og steingjerder skal settes i stand og vedlikeholdes. Vegetasjon og røtter fjernes fra steingjerdene der dette er nødvendig for å hindre ytterligere skadeverk og for å fristille kulturminnene i kulturlandskapet.

Gjennomført per november 2016

Deler av dette arbeidet er gjennomført av JBV. Gjelder strekningen NØ for vokterbolig og frem til skjæringen før tunnelen.

3.4.9 Jernbanetraseen, med gruset overbygning og steinsatte grøfter

Da banen gikk ut av bruk i 1948 ble både sviller og skinner fjernet. Den gamle traseen lå deretter brakk før den ble gruset og tatt i bruk som gang- og sykkelvei i 2007. Det ble i den forbindelse lagt på en membran av kunststoff som enkelte steder er synlig grunnet slitasje.

Den opprinnelige banetraseens kurvatur er i stor grad bevart. Ballastlaget er imidlertid fjernet og erstattet med nytt slitelag. Det er heller ikke foretatt vedlikehold og opprensning av de steinsatte grøftene, noe som har medført at disse flere steder er gjenfylt og ute av funksjon. Løv fra overhengende vegetasjon er en sterkt medvirkende årsak. Tette grøfter medfører skader på veidekket i og ved tunnelen, hvor store mengder vann renner fra tunneltaket og fjellskjæringene og ned på veien.

Tiltak

Grøftesteinene i tunnelen og i tilstøtende fjellskjæringer settes på plass og grøftesystemet renskes fram til naturlig dreneringspunkt i terrenget (større stikkrenner, bekk, våtmark). Overhengende vegetasjon fjernes der dette anses som nødvendig for å unngå tilstopping. Veitraséen i tunnelen bør senkes til samme nivå som kantsteinene og få nytt dekke med bedre drenerende egenskaper.

Gjennomført per november 2016

Dette er gjennomført i regi av JBV. Skoging i kant av skjæringene er planlagt gjennomført i regi av Eigersund kommune i 2016/17.

Grøfterensk, istandsetting av grøftestein og nytt veidekke i tunnel og skjæring.

3.4.10 Tunnelen

Tunnelen er preget av mye dårlig fjell og representerer en fare uten jevnlig kontroll og fjellrensk. Eigersund kommune foretok en vurdering av tunnelens tilstand i forbindelse med etableringen av sykkelveien i 2007. Det ble samtidig utført noe sikringsarbeid i tunneltaket.

Tiltak

Inspeksjon av tunnelen og sikring eller nedtaking av løs stein skal gjennomføres hvert år, fortrinnsvis før sykkelseasonen tar til.

Gjennomført per november 2016

Det ble foretatt kontroll av geolog som utarbeidet en rapport med status og beskrivelse av tiltak i 2012. Spettrensk, betonginjeksjon og bolting av løse blokker (13 stk skjulte bolter) ble gjennomført med økonomisk støtte fra JBV i 2014/15.

3.4.11 Støttemuren

Like sør for parkeringsplassen er det anlagt en større støttemur. Muren er fundamentert på fast fjell og murt opp av fint tilhugd kvaderstein. Det er ikke påvist setninger, utglidninger eller andre skader på muren. I veibanen på toppen av steinmuren er det anlagt en kabelgrøft. Fra denne kabelgrøften renner det vann nedover steinmuren og missfarger denne.

Det er også vokst opp noe vegetasjon og mindre trær på toppen av muren. Røttene av trærne innebærer en viss trussel for muren ved at steiner over tid kan sprenges ut.

Tiltak

Skadelige rotvekster fjernes og murverket beskyttes mot nedsig av vann som kan forårsake frostsprengning.

Gjennomført per november 2016

Dette er gjennomført, men må jevnlig holdes ved like.

3.4.12 Steinbenken

Ved støttemuren nord for Maurholen er det satt opp en steinbenk med et påmalt årstall. Inskripsjonen ser ved første øyekast ut til å vise årstallet 1874, med ved nærmere ettersynt refererer inskripsjonen trolig til årstallet 1814. Historien til dette minnesmerket er usikkert, men kan være påført i forbindelse med et jubileum i 1914.

Tiltak

Steinbenken bevares slik den er i dag.

3.4.13 Sprengningsspor

Ved Maurholen vokterbolig er det registrert flere spor etter sprengningsarbeidet som ble utført i forbindelse med anlegget i 1875-77. Den "engelske metoden" ble benyttet ved boring, det vil si at anleggsarbeiderne slo boret nedenfra og oppover med hammer/slegge festet til et rep om håndledet. Svartkrutt ble deretter plassert i bunnen av det borede hullet og antent. Denne håndboringsteknikken krevde særskilt øvelse og utholdenhet og er et vitnesbyrd over 1800-tallets sprengningsteknikk før maskinboring ble vanlig på 1900-tallet.

Tiltak

Utvalgte spor etter sprengninger i bergveggen ved vokterboligen merkes eller tydeliggjøres på annet vis med formål å formidle 1800-tallets sprengningsteknikker.

4 Brukerinteresser

4.1 Allmennhetens tilgang til kulturminnet

Gang- og sykkelveien forbi Maurholen er i dag mye brukt av turgåere fra Egersund. Området blir også besøkt av turister. Turveien mellom Hellvik og Launes er i fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, natur og kultur (FINK) registrert som et viktig friluftsområde. Området beskrives som en regional turvei med behov for ytterligere tilrettelegging. Det skal være et hovedmål i reguleringsplanen og forvaltningsplanen for Maurholen at allmennhetens tilgang opprettholdes og videreutvikles.

4.2 Eigersund kommunes tilrettelegging

Eigersund kommune har siden 2007 investert betydelige ressurser i etablering av en gang- og sykkelvei i den gamle jernbanetraseen. Gang- og sykkelveien inngår som en viktig del av en omfattende satsning på friluftsliv og turisme knyttet til "Nordsjøvegen". Kommunens planer for den gamle vokterboligen inngår i den samme satsingen.

Det er liten konflikt mellom kulturminneinteressene og Eigersund kommunenes planer for området. Jernbaneverket kan gjennom sin verneplan bidra økonomisk til istandsetting av kulturminnene, noe som vil øke området og bygningsmiljøets attraktivitet for publikum, både som kilde til opplevelse og til økt kunnskap. Eventuelle konflikter kan være knyttet til krav om universell utforming og etablering av toaletter og nye publikumsanlegg. For å unngå unødvendige konflikter mellom bruk og vern, bør all tilrettelegging innpasses i og tilpasses eksisterende bygninger og ikke framstå som selvstendige, fremmede elementer i kulturmiljøet.

4.3 Private grunneierinteresser

Den gamle veien ned til Myklebustvågen brukes som lokal gangvei og transportvei til hytter i området. Veien er ikke dimensjonert for biler. Eksisterende bruksrett kan opprettholdes så lenge dette ikke medfører urimelig slitasje og skader på byggverket.

Den delen av Myklebustvågen som omfattes av forvaltningsplanen, er i bruk til fortøyning av mindre fritidsbåter. I forbindelse med videre utbygging i strandsonen er det igangsatt reguleringsplanarbeid for Myklebustvågen. Det er et mål at denne planen samordnes med reguleringsplanen for Maurholen og at forvaltningsplanen oppdateres i medhold av reguleringsplanen når denne er godkjent.

4.4 Jernbaneverkets interesser

Jernbaneverkets interesser i planområdet knytter seg primært til bevaring av jernbanerelaterte kulturminner og formidling av jernbanehistorien. I tillegg bruker Jernbaneverket deler av jernbanetraeen som atkomstvei for vedlikeholdsarbeid på den nye Jærbanen. Begge disse hensynene må ivaretas i reguleringsplanen og forvaltningsplanen. Kravet er likevel at Jernbaneverkets og andre tiltakshaveres tilrettelegging for å oppå sikkerhet og tilgjengelighet ikke skal gå på bekostning av kulturminnene og det alderbestemte miljøets opplevelsesverdi. Dette kravet skal gjelde for hele strekningen Hellvik - Egersund og krever at kommunen innhenter fylkeskommunens uttalelse før tillatelser om oppsetting av gjerder, kjøresterk rekkverk, skjermingstiltak mot høyspentanlegg, belysning o. a. fysiske tiltak langs den gamle banetraseen kan godkjennes.

Om nødvendig skal dette kravet nedfelles som en juridisk bindende båndlegging (hensynssone) i eksisterende reguleringsplan. Det vises i denne sammenheng til vedlegg 5.

5 Forvaltningsoppgaver

5.1 Roller i forvaltningen og oppsynet

Eigersund kommune har gjennom sin rolle som planmyndighet og sin avtale om bruksrett til NSBs eiendom, ansvaret for forvaltningen og oppsynet i det området som omfattes av denne forvaltningsplanen. Kommunen skal i denne sammenheng sørge for at det blir utarbeidet vedlikeholdsplan for bygningene og vokterboligens uteområder, og skal gjennom sin plan- og byggesakshåndtering og sitt oppsyn påse at reguleringsplanens og forvaltningsplanens intensjoner etterleveres.

I kraft av sin rolle som eier av jernbanens landsverneplan, skal Jernbaneverket utarbeide skjøtselsplan for selve jernbanetraseen.

Private grunneiere er ansvarlig for å skjøtte egen eiendom, men områder av allmenn interesse eller områder hvor tiltak iverksettes av kommunen skal skjøttes av kommunen.

5.2 Utarbeidelse av vedlikeholdsplan

Det skal utarbeides en egen vedlikeholdsplan for voktereieendommen. Planen skal sikre at bygningene og utomhusarealet restaureres på tilfredsstillende måte og vedlikeholdes i etterkant. Følgende delområder/anlegg skal omfattes av vedlikeholdsplanen:

- Vokterbolig og uthus.
Planen skal redegjøre for istandsetting, bruk, tilsyn, drift og løpende vedlikehold av eiendommens to bygninger.
- Utomhusarealene omkring vokterboligen og uthuset.
Planen skal redegjøre for istandsetting, drift, høsting og vedlikehold. Omfanget skal tilpasses planlagt bruk av anlegget.

Vedlegg 2 gir en detaljert beskrivelse av konkrete tiltak som vil være aktuelle å gjennomføre for å oppnå en faglig god forvaltning av eiendommen.

I medhold av eierskap og bruksrettsavtaler skal Eigersund kommune utarbeide denne vedlikeholdsplanen. Den skal godkjennes av fylkeskommunen som myndighet for kulturminner og regional utvikling.

5.3 Utarbeidelse av skjøtselsplan

Det skal utarbeides en egen skjøtselsplan for den gamle banetraseen. Utkast til plan er lagt ved som vedlegg 3 til forvaltningsplanen og gir en detaljert beskrivelse av hvilke restaurerings- og vedlikeholdstiltak som skal legges til grunn for å sikre og framvise jernbanens drifts- og anleggshistorie. Jernbaneverket utarbeider denne planen som skal godkjennes av fylkeskommunen som kulturminnemyndighet.

Følgende delområder/anlegg skal omfattes av restaurerings- og skjøtselsplanen:

- Tunnelen, fjellskjæringen, støttemurer og steinsatte grøfter.
Planen må redegjøre for istandsetting, rutiner for oppfølging, sikring og løpende vedlikehold.
- Steingjerder, porter og trådgjerder.
Planen må redegjøre for istandsetting av utvalgte elementer, metode for istandsetting og rutiner for vedlikehold.

På tilsvarende måte skal det utarbeides en enkel skjøtelsesplan for gangveien og båtstøene i Myklebustvågen. Følgende delområder/anlegg skal omfattes av restaurerings- og skjøtelsesplanen:

- Istandsetting av gangvei og båtstø ved Myklebustvågen.
Planen må redegjøre for istandsetting av murverket, vedlikehold av vei, strandsone og vernede båtstøer.

Ansvaret for å utarbeide denne skjøtelsesplanen tilligger grunneierne, men det anbefales at Rogaland fylkeskommune faktisk utarbeider planen som en del av sin behandling av reguleringsplanen.

5.4 Utarbeidelse av formidlingsplan

I dag er det et informasjonsskilt der sykkelveien starter, ved Eie. Underveis er det også et skilt ved Maurholen vokterbolig hvor besøkende kan ringe et nummer og få informasjon om stedet via en talemaskin. Utover dette er det få historiefortellende elementer som på en lettfattelig måte informerer de syklende og gående om at dette er en gammel jernbane.

En hovedutfordring i formidlingen av jernbanehistorien er å tydeliggjøre og synliggjøre at sykkelveien er en gammel jernbanetrasé. Det er ikke bevart skinner, sviller eller noe rullende materiell langs sykkelveien, og alle skilt og faste signaler er tatt ned. De eksisterende historiefortellende elementer er derfor forholdsvis svake og lite lesbare, og det er stort behov for tiltak som forbedrer den visuelle formidlingen.

Det skal utarbeides en formidlingsplan for hele traseen Hellvik – Egersund. Ansvaret for og gjennomføringen av denne tilligger Eigersund kommune, men der Jernbaneverket og Rogaland fylkeskommune bidrar til innholdet i planen.

5.5 Ansvarsmatrise for planlegging og gjennomføring

Følgende ansvarsmatrise foreslås lagt til grunn for oppfølgende planlegging og gjennomføring:

Tiltak	Eier av tiltaket	Ansvarlig for gjennomføring	Finansiering
Utarbeidelse av forvaltningsplan for Maurholen Retningsgivende plan for forvaltning av kulturminnene, friluftsjnteresser og grunneierinteresser	Jernbaneverket Eigersund kommune Sameiet Myklebustvågen Torfinn Myklebust	Jernbaneverket	Jernbaneverket
Utarbeidelse av reguleringsplan for Maurholen Kulturmiljø som sikrer kulturminneverdiene, friluftlivets og grunneiernes interesser	Eigersund kommune	Eigersund kommune	Eigersund kommune med bidrag fra Jernbaneverket
Utarbeidelse av vedlikeholdsplan for vokterboligen Plan som sikrer en mest mulig historisk korrekt istandsetting og vedlikehold av vokterbolig, uthus og hageanlegg	Eigersund kommune	Eigersund kommune	Eigersund kommune med bidrag fra Rogaland fylkeskommune og Jernbaneverket
Utarbeidelse av skjøtelsesplan for vegetasjon og istandsetting og vedlikehold av det gamle	Jernbaneverket	Jernbaneverket	Jernbaneverket

baneanlegget Plan for istandsetting og vedlikehold av banetråse, murer, grøfter og tunnel			
Utarbeidelse av skjøtelsplan og istandsetting av båtstøer og vei til Myklebustvågen Plan for istandsetting og vedlikehold av vei, murer, båtstøer og strandareal.	Sameiet friområde Maurholen Torfinn Myklebust	Sameiet Myklebustvågen Torfinn Myklebust (Rogaland fylkeskommune)	Rogaland fylkeskommune
Utarbeidelse av formidlingsplan Plan for hvordan kulturminnene skal tilrettelegges og formidles overfor publikum.	Eigersund kommune Jernbaneverket Rogaland fylkeskommune	Eigersund kommune i samarbeid med Dalane museum og Norsk Jernbaneklubb	Eigersund kommune og Rogaland fylkeskommune med bidrag fra Jernbaneverket

Figur 5.1 Anbefalt oppgave- og ansvarsfordeling for planlegging og istandsetting

Det vil være aktuelt at fylkeskommunen og Jernbaneverket gir økonomisk støtte til Eigersund kommune for istandsetting av bygningene, utomhusområdet og tilretteleggings- og formidlingstiltak.

5.6 Inngåelse av skjøtels- og vedlikeholdsavtaler

Det skal som en del av forvaltningsplanen, inngås skjøtels- og vedlikeholdsavtaler for planområdet. Følgende ansvarsmatrise foreslås lagt til grunn for oppfølgende skjøtsel og vedlikehold.

Anlegg	Eier/forvalter av eiendommen	Ansvarlig for gjennomføring	Finansiering
Vokterbolig og uthus med utomhusanlegg, inklusive hage og slåttmark. Gjennomføring av skjøtsel og vedlikehold.	Eigersund kommune	Eigersund kommune	Eigersund kommune med bidrag fra Jernbaneverket
Banetråse. Vedlikehold av veidekket, rensk av grøfter, fjellskjæringer og tunnel. Vedlikehold av skilter.	Eigersund kommune/ Rom Eiendom	Eigersund kommune	Eigersund kommune
Banetråse. Ettersyn og reparasjoner av grøftesteiner, gjerder, porter, sprengningsspor etc. Tilsyn med utsatt materiell, historiske anleggsdeler og lignende Tilsyn med båtstøer.	Eigersund kommune/ Rom Eiendom	Dalane museum	Jernbaneverket
Vei til sjøen og båtstøer. Gjennomføring av skjøtsel og vedlikehold.	Sameiet Myklebustvågen Torfinn Myklebust	Sameiet Myklebustvågen Torfinn Myklebust	Private eiere med bidrag fra Eigersund kommune.

Figur 5.2 Anbefalte oppgave- og ansvarsfordeling for oppfølgende skjøtsel og vedlikehold

Det inngås særskilte avtaler mellom partene som klargjør forpliktelsene og størrelsen på de godtgjørelser som Jernbaneverket forplikter seg til overfor Eigersund kommune og Dalane folke museum.

Som ledd i å få til langsiktige og forutsigbare rammer for forvaltningen av kulturminnene og friluftsområdet, bør det også vurderes om det vil være behov for å justere, eventuelt også forlenge foreliggende hovedavtale mellom Rom Eiendom og Eigersund kommune om feste av banegrunden.

6 Litteratur

Fornyings- og administrasjonsdepartementet (2006) *Forvaltning av statens kulturhistoriske eiendommer. Overordna føresegner gitt i kongeleg resolusjon med utfyllande rettleiing*. Rettleiar.

Hettervik, G. K. (1995) *Vakre landskap i Rogaland*. Rogaland Fylkeskommune.

Jernbaneverket (2006) *Liste over vernede og verneverdige objekter og miljøer*. 3. utgave ajourført pr. 1. mars 2007. Nasjonal verneplan for kulturminner i jernbanen.

Mydland, L. og Dammann, Å. (2007) *Jærbanen – Seksjon 5, Maurholen*. NIKU – Bygninger og omgivelser

Mydland, L. og Sognnes, J. (2008) *Forvaltningsplan for del av Jærbanen – Maurholen, Eigersund kommune*. NIKU – Bygninger og omgivelser.

Rogaland Fylkeskommune (2003) *Fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, naturvern og kulturvern – og sambruk med reiseliv og landbruk*.

Naturbase: http://dnweb12.dirnat.no/nbinnsyn/NB3_viewer.asp

Temakart – Rogaland: <http://www.temakart-rogaland.no/arealis42/index.jsp>

Vedlegg 1

Forslag til reguleringsbestemmelser, Maurholen

§ 1 Generelt

Det regulerte området er vist med reguleringsgrense på plankart datert xx.xx.xx. Ved dette planvedtaket oppheves deler av reguleringsplan med bestemmelser for Maurholen, vedtatt i kommunestyret xx.xx.xx

§ 2 Reguleringsformål

§2.1 Området reguleres i sin helhet til spesialområde bevaring, jfr. PBL § 25.6.

§ 2.2 Maurholen vokterbolig samt uthus reguleres i tillegg til byggeområde, allmennyttig formål, bevertning/herberge.

§2.3 Utomhusarealet reguleres i tillegg til friområde.

§ 3 Fellesbestemmelser

I forbindelse med gjennomføring av tiltak innenfor planområdet, i medhold av denne plan, skal det utarbeides detaljplaner som viser tiltakets omfang og karakter. Tiltakene skal være anbefalt av regional kulturminnemyndighet før tillatelse kan gis. Originale bygningsdeler, steinsettinger og andre originale elementer tillates ikke fjernet uten at dette på forhånd er godkjent av regional kulturminnemyndighet.

§ 4 Spesialområde bevaring - friområde

Innenfor område er det ikke tillatt med tiltak som er egnet til å skade, ødelegge eller skjemme det helhetlige kulturmiljøet som Maurholen utgjør. Det er videre ikke tillatt med tiltak som reduserer opplevelsesverdien av anlegget eller tiltak som reduserer lesbarheten av de enkelte strukturer.

Den gamle jernbanetraseen skal i sin kurvatur bevares slik den lå da jernbanen ble nedlagt i 1948. Det tillates at denne opparbeides og brukes som gang/sykkelvei og at overflatedekket tilpasses denne bruken. Det åpnes for at banelegemet senkes tilbake til opprinnelig nivå.

Tekniske anlegg, murer, steinsatte grøfter, m.m. skal vedlikeholdes. Dette skal fortrinnsvis gjennomføres som restaurering/ tilbakeføring og med samme materialbruk og på samme vis som opprinnelig.

Tiltak som inngår i en tilrettelegging/formidling av det jernbanehistoriske miljøet kan tillates forutsatt at det ikke skader, skjemma eller ødelegger historiske anlegg.

Det tillates videre at det settes opp skilt og gjerder for å ivareta sikkerheten knyttet til bruk av området. Gjerder og skilt skal utformes på en slik måte at de bidrar til å fortelle historien om jernbanen.

Skjøtsel av vegetasjonen skal foregå på en slik måte at det bidrar til å tilbakeføre landskapet til den karakteren det hadde da jernbanen var i drift. Småkratt skal generelt holdes nede, mens store og eldre trær som er plantet, herunder bøkeskog/allé, skal ikke fjernes med mindre dette er nødvendig av hensyn til kulturminnens bevaring, sikkerhet eller behov for fornyelse av vegetasjonen.

Den gamle veien ned til sjøen tillates ikke ombygd, utvidet eller på annen måte endret, i forhold til nåværende situasjon. Det tillates at veien gruses. Det tillates ikke bruk av veien til motorisert ferdsel av noe slag, herunder ferdsel til eiendommen. Ferdsel i forbindelse med nødvendig vedlikehold skal likevel være tillatt, begrenset til kortere perioder.

Deler av den gamle havnen, med båtstøer tillates ikke ødelagt, revet eller på annen måte endret i forhold til nåværende situasjon. Det tillates ikke oppført nye brygger, båthus eller naust verken på land eller i sjø.

§ 5 Spesialområde bevaring - byggeområde, allmennyttig formål

Vokterboligen og uthuset kan brukes til følgende allmennyttige formål: Bevertning/servering og enkel overnatting (herberge).

Bygningene tillates ikke revet, til- eller påbygd. Ved reparasjon av bygningsdeler så som panel, vannbrett, vindus- og dørromramminger, m.m., skal så mye som mulig av det materialet som er opprinnelig beholdes, det som ikke kan repareres skal erstattes med nøyaktige kopier. Der bygningsdeler og materialer har vært skiftet ut, skal disse ved en reparasjon av bygningen søkes tilbakeført til opprinnelige materialbruk.

Ved utbedring av fasadene på vokterboligen skal nye vinduer lages som kopier av de opprinnelige vinduene, med samme materialbruk og dimensjoner, og med utadslående, sidehengslede rammer. Vinduene skal plasseres på samme sted i fasadene og på samme måte i forhold til veggliv. Nye vinduer kan utformes som koblede vinduer, den ytre rammen skal ha enkeltglass lagt i kitt, mens det i indre ramme tillates isolerglass. Alternativt kan det benyttes nye vinduer med enkeltglass som suppleres med innadslående varevinduer. Det tillates isolerglass i varevinduene. Ved utskifting av taktekkingen skal det benyttes rød, enkeltkrum, uglassert teglstein av samme type som opprinnelig, helst gjenbruk av gammel stein. Vindskier og dekkbord skal være av tre og hvitmalt. Takvindu skal lages som kopi av det opprinnelige takvinduet med jernramme og ha samme størrelse og plassering som opprinnelig.

Fasadene på uthuset skal i størst mulig grad søkes tilbakeført til opprinnelig utseende med boddører mot tunet. Ved utskifting av taktekkingen på uthuset skal det benyttes rød, enkeltkrum, uglassert teglstein av samme type som opprinnelig.

Fargesettingen av uthuset skal være den samme som på vokterboligen. Bygningene skal males med linoljemaling i følgende farge: NCS-kode S 4550-Y80R. Hjørnebord, dør- og vindusomramminger, vindskier og dekkbord skal males med hvit linoljemaling.

Vedlegg 2

Beskrivelse av kulturminnene og deres tilstand

Vokterbolig

Bygningen har en grunnflate på ca 9,3 x 6,8 meter, tilbygget måler ca. 6,2 x 2,1 meter. Den er fundamentert på en kjellermur av store, grovt tilhogde granittblokker. Taket er et ordinært saltak uten opplett eller arker av noe slag. På den ene langsiden er det et tilbygg som fungerer som bislag. Når det gjelder planløsningen, synes denne å være opprinnelig, bortsett fra at det er laget en større åpning mellom to av rommene i første etasje, etablert et tredje soverom i andre etasje og satt opp en skillevegg med dør mellom trappegangen og loftsgangen. De fleste innerveggene består av laftet plank og er med overveiende sannsynlighet originale vegger fra oppføringstidspunktet. På loftet går det tydelig fram at skilleveggene mellom de to soverommene i nordenden og veggen mellom disse og gangen er oppført under ett og samtidig med ytterveggene.

Bygningen har en relativt bratt repostrapp opp til andre etasje og under denne en svært bratt trapp – nesten som en stige – ned til kjelleren. Trappa fra første til andre etasje er noe endret slik at stigningen har blitt mindre bratt og den oppleves som god å gå i. En ny trappevange er lagt utenpå den gamle, slik at man tydelig kan se hvordan trappa har vært opprinnelig.

Første etasje inneholder gang, stue, kjøkken og et rom ved siden av kjøkkenet. Sistnevnte har fått utvidet åpningen mot stua, slik at de to rommene fungerer som ett. Tilbygget inneholder et vindfang og et rom bak dette, begge rommene har relativt store vinduer. Romhøyden i gangen er ca. 2,83 m, mens den i stua er redusert til ca. 2,36 m pga en nyere himling. I andre etasje er det gang og 3 soverom. Rommene har dels skrå himling, dels flat himling. Kneveggene på langsiden har en høyde på ca. 1,3 meter og romhøyden under den flate himlingen er ca. 2,7 meter.

Kjellermurens høyde over bakken varierer fra 50 – 60 cm og det er to kjellervinduer i denne muren. Tilbygget er fundamentert på en 40 cm tykk ringmur i betong som har to luftkanaler. Trappa opp til inngangsdøra er murt opp av kraftige granittblokker i hele trappas bredde. Den har 4 opptrinn og et bredt repos øverst. Trappa kan være original, men må i så fall ha vært flyttet etter at tilbygget ble satt opp.

Ytterveggene - og de fleste innerveggene - består av maskinlaftet plank. Tykkelsen på plankene er ca. 7 cm, høyden varierer fra 16 – 20 cm. Utvendig er veggene kledd med et utlektet panel av liggende, profilerte bord. Panelet er avsluttet nederst med doble vannbrett som stikker ut over grunnmuren. Innvendig er veggene noen steder panelt, andre steder er tømmerveggene synlige. Huset har malte tregolv og golvbordene en bredde på 10 – 15 cm. Taket er et sperretak med utskårne sperreender. Det er i dag tekket med plater i bølgeeternit. Pipa har en pusset overflate og en noe skrånende form, med en utmurt kant øverst.

De eldste vinduene er av krysspостtypen. I dag er det bare to igjen av disse, et i kjøkkenet og et i gangen. Vinduet i gangen synes å ha originale omramminger på innsiden, mens utvendig er omrammingene på begge i hovedsak originale. Bygningen har 5 vinduer av funkistypen. Disse har 2 eller 3 fag og er trolig satt inn på 1930-tallet eller seinere. Tilbygget har smårutete vinduer av en noe eldre type. Disse kan være fra 1920-tallet eller eldre. I takflaten mot sørvest er det lysinnfall via en gjennomsiktig takplate. Her synes det å ha vært et mindre takvindu tidligere, trolig av den tradisjonelle typen med jernramme.

Ytterdøra er en ramtrekonstruksjon med 6 fyllinger, fordelt på to rader. Det er grunn for å anta at denne er opprinnelig.

Det er foretatt en enkel undersøkelse av opprinnelig farge på vokterboligen og uthuset. Det kan synes som om begge bygningene opprinnelig har vært malt med en komposisjonsmaling med rugmel som bindemiddel. Den opprinnelige fargen for begge bygningene har vært engelsk rød (NCS kode: S 4550-Y80R). Gerikter, hjørnebord, vindskier og sprosser har opprinnelig vært malt i en hvit farge, som kontrast til den røde kledningen.

Teknisk tilstand

I forbindelse med denne vurderingen er det ikke utført inngrep eller målinger av noen art. Vurderingen er basert på visuell analyse og generell kunnskap om eldre, verneverdige bygninger. Vokterboligen synes å ha en svært solid konstruksjon. Det er ikke tegn til skader i fundamenter eller hovedkonstruksjoner. Det er mindre skader enkelte steder i utvendig kledning/ vannbord, dører/ dørhåndtak, gulvbord. Bygningen bærer preg av noe manglende vedlikehold og trenger omfattende utbedring av overflater/maling. Utvendig kledning har skader enkelte steder, spesielt på vannbrett nederst på vegg og deler av dette bør skiftes ut. Taktekkingen består i dag av eldre bølgeplater i eternit. Disse har begrenset holdbarhet, et skjemmende utseende, og representerer pga av asbestinnholdet et miljøproblem når de skal fjernes. Det anbefales sterkt at taktekkingen skiftes så raskt som mulig og før bygningen for alvor tas i bruk til publikumsformål. Funkisvinduene og det store vinduet i stua vil teknisk sett kunne holde i flere år til. Det anbefales likevel å skifte disse nå, fordi skifting av vinduene får konsekvenser for de omkringliggende veggflatene både utvendig og innvendig.

Innvendig er bygningen slitt og trenger omfattende oppussing av overflater, noe reparasjon av golv enkelte steder og reparasjon av dører og dørhåndtak. En tidligere oppussing av stue/spisestue bryter med husets karakter og bør derfor fjernes i sin helhet. Dette gjelder golvbelegg, innvendig panel og senket himling.

Uthus

Den er fundamentert dels på ringmur i betong, dels på steiner. Ytterveggene består av bindingsverk som er kledd utvendig og innvendig. Dimensjon og kvalitet varierer sterkt og deler av konstruksjonen oppfattes å være gjenbruksmateriale. Fasadene har gjennomgått betydelige endringer siden huset ble oppført og gjør at huset bærer like mye preg av boligfunksjon som av uthusfunksjon. Taket er et sperretak teknet med bølgeplater. Opprinnelig takkonstruksjon var utført med hovedsperrer og åser. Åsene og bæresystemet er erstattet med sperrekonstruksjon i forbindelse med at det mot tunet ble føyd et takopplett med 2 vinduer. Vinduene – i begge etasjene - er av en smårutete type som kan være av samme alder som vinduene i tilbygget til vokterboligen.

Teknisk tilstand

Utvendig kledning er angrepet av sopp. 60-80 % av bunnsvillen er ødelagt samt at stolper er angrepet i varierende grad av råte, spesielt stolpeendene mot svill. Innvendig er ingen hele vegger intakte eller originale. Vinduene er i akseptabel kvalitet og kan ha antikvarisk verdi. Det samme gjelder den fysiske hovedformen til bygningen. Ut i fra den byggtekniske forfatning er det kommet til den konklusjon at bygningen må rives og erstattes med ny.

Det er stor sannsynlighet for at uthuset og eksisterende låve på Lauvneset er tilnærmet identiske som objekter både i tid og rom. Det vil derfor være naturlig å legge denne utformingen til grunn for gjenoppføring av låven på Maurholen. Det bør foretas en enkel oppmåling av låven på Lauvneset for å kartlegge dimensjoner og konstruksjon, samt vurdere

muligheten for å rekonstruere den opprinnelige planløsningen. Dette siste for å se om det er trekk i denne bygningen som med fordel kan overføres og anvendes i forbindelse med Maurholprosjektet. Takutførelsen på Lauvneset bør legges til grunn for rekonstruksjonen i Maurholen, noe som krever at takoppløftet på dagens uthus fjernes. Da det kun er to bygninger i Maurholen, anser regionantikvaren det som meget vesentlig at en forsøker å gi bygningene en felles holdning i uttrykksform slik at disse framstår med gjensidig referanse i rom og tid.

Utedo

Bygningen er i enkel konstruksjon med saltak. Inneholder 2 rom (do og lager). Alderen er uviss, men bygningen er neppe særlig gammel. Det kan ha vært tilsvarende bygning på samme sted før den nåværende ble oppført. Utedo/lager har en størrelse og beliggenhet som gjør den vanskelig tilgjengelig for rullestolbrukere. Konstruksjonen anses ikke å ha vesentlig kulturminneverdi, verdien knytter seg primært til at man på stedet hadde en utedo. Om denne bevares eller om det bygges en ny tilsvarende på samme sted, er ikke av vesentlig betydning. Utedoen, som er av nyere dato, er i meget dårlig teknisk tilstand, og det vurderes ikke hensiktsmessig å sette denne i stand.

Hage og tidligere beitemark

Omkring vokterboligen er det et området som opprinnelig har vært hage og beitemark. Dette området er i dag preget av forfall og gjengroing. Området som ligger vest for vokterboligen, har opprinnelig vært hage, men er i dag tilvokst av trær. I forbindelse med kommunes opparbeidelse av området, er det meste av denne vegetasjonen fjernet. Dette har igjen medført oppslag av rønninger og kratt. Gressletten sørøst for vokterboligen er slått som plen, og holdes åpen. Det er målsettingen å tilbakeføre det omkringliggende miljøet omkring vokterboligen til en tilstand dette hadde da vokterboligen var i bruk og utomhusarealene ble skjøttet.

Det vil være behov for å gjennomføre omfattende skjøtsel av vegetasjonen omkring vokterboligen og uthuset, og drifte dette på en slik måte at den opprinnelige landskapskarakteren opprettholdes.

Vei ned til Myklebustvågen

Fra vokterboligen er det anlagt en vei ned til Myklebustvågen for å lette adkomsten for de som kom med båt fra Eigerøya. Veien er i relativt god stand. Grøftene er delvis gjenfylt og enkelte steder er det utglidninger i muren. Videre er veien enkelte steder noe overgrodd. Det er derfor behov for å skjøtte vegetasjonen.

Gamle båtstøer i Myklebustvågen

I Myklebustvågen er det spor etter en rekke gamle båtstøer, og kairester. Det er uvisst hvorvidt dette opprinnelig har vært støer med vegger og tak, eller om det kun har vært åpne støer hvor man kunne legge båtene når man var på fastlandet. Den tekniske tilstanden for disse er varierende, men de fleste bærer preg av nedbryting og ødeleggelse. Det er ønskelig å restaurere/gjenoppbygge en av disse. For øvrig skal tydelige spor etter de gamle støende bevares i en utstrekning som gjør den historiske situasjonen lesbar og historisk interessant.

Murer etter anleggsbrakke

Like sør for Maurholen vokterbolig, men utenfor det som opprinnelig var NSBs eiendom ligger det rester etter en større brakkerigg. Sannsynligvis er dette oppført i forbindelse med Tyskernes arbeid på traseen i 1943-44. Grunnmuren som er av betong er i meget god tilstand, men preget av noe gjengroing. Grunnmuren bevares slik den er i dag.

Steingjerder, trådgjerder og porter

Langsmed deler av jernbanetraseen er det bevart rester etter gamle steingjerder og trådgjerder (linjegjerder) samt to tilhørende utmarksporner. Disse ble primært satt opp for å forhindre at beitedyr kom ut i skinnegangen. Steingjerdene, trådgjerdene og portene er i dårlig forfatning. Bruken av området, setninger og tiltagende vegetasjon har stedvis brutt ned gjerdene. Portene med portstolper av stein og utvalgte partier av linjegjerdene skal settes i stand og vedlikeholdes.

Jernbanetraseen, med gruset overbygning og steinsatte grøfter

Da banen gikk ut av bruk i 1948 ble både sviller og skinner fjernet. Den gamle traseen ble gruset og tatt i bruk til gang- og sykkelvei i 2007. Enkelte steder ble det også lagt på en membran av kunststoff som enkelte steder er synlig grunnet slitasje.

Den opprinnelig banetraseens kurvatur er i stor grad bevart. Ballastlaget er imidlertid fjernet og erstattet med nye maser. Det er heller ikke foretatt vedlikehold og opprensning av de steinsatte grøftene, noe som har medført at disse de fleste steder er gjenfylt og derfor ute av funksjon.

Spesielt er det store skader i det nye sykkelveidekket i og ved tunnelen, hvor store mengder vann renner fra tunneltaket eller fjellskjæringene. Grøftesteinene i tunnelen og i skjæringen settes på plass og det foretas opprensning av grøftesystemet med formål å tilbakeføre underbygningen til opprinnelig stand. Dette vil også gi kontroll over vannet.

Tunnelen

Kommunen har i forbindelse med etablering av sykkelveien foretatt vurdering av tunnelens tilstand. Det ble i den forbindelse foretatt noe sikringsarbeid i tunneltaket. Spesielt tunnelen er preget av mye dårlig stein og dermed noe rasfare. Det må utføres jevnlig opprenskning av tunneltaket slik at ferdselen kan gå trygt.

Steinmuren

Like sør for Parkeringsplassen er det anlagt en større steinmur. Muren er fundamentert på fast fjell og murt opp av fint tilhugd kvaderstein. Det er ikke påvist noen setninger, utglidninger eller andre skader på muren. I den gamle overbygningen på toppen av steinmuren er det anlagt en kabelgrøft. Fra denne kabelgrøften er det et visst tilsig av vann som renner ned over steinmuren og missfarger denne.

Det er også noe vegetasjon og mindre trær på toppen av muren. Røttene av trærne innebærer en viss trussel for muren ved steiner kan sprenges ut. Rotvekster fjernes og det påses at murverket ikke utsettes for nedsig av vann som kan forårsake frostsprengning.

Vedlegg 3

Forslag til skjøtselsplan for jernbaneanlegget

Momenter i en formidlingsplan

Informasjonstiltakene bør framheve og forsterker de jernbanehistoriske verdiene. Det anbefales at det på strekningen Hellvik – Launes bringes inn en del ulike, historiefortellende gjenstander som av folk flest forbindes med jernbanedrift. Det anbefales at formidlingstiltakene iverksettes på hele banestrekningen. Informasjonsskilt bør utbedres og plasseres på strategiske plasser langs gang- og sykkelveien.

Forslag til konkrete formidlingstiltak

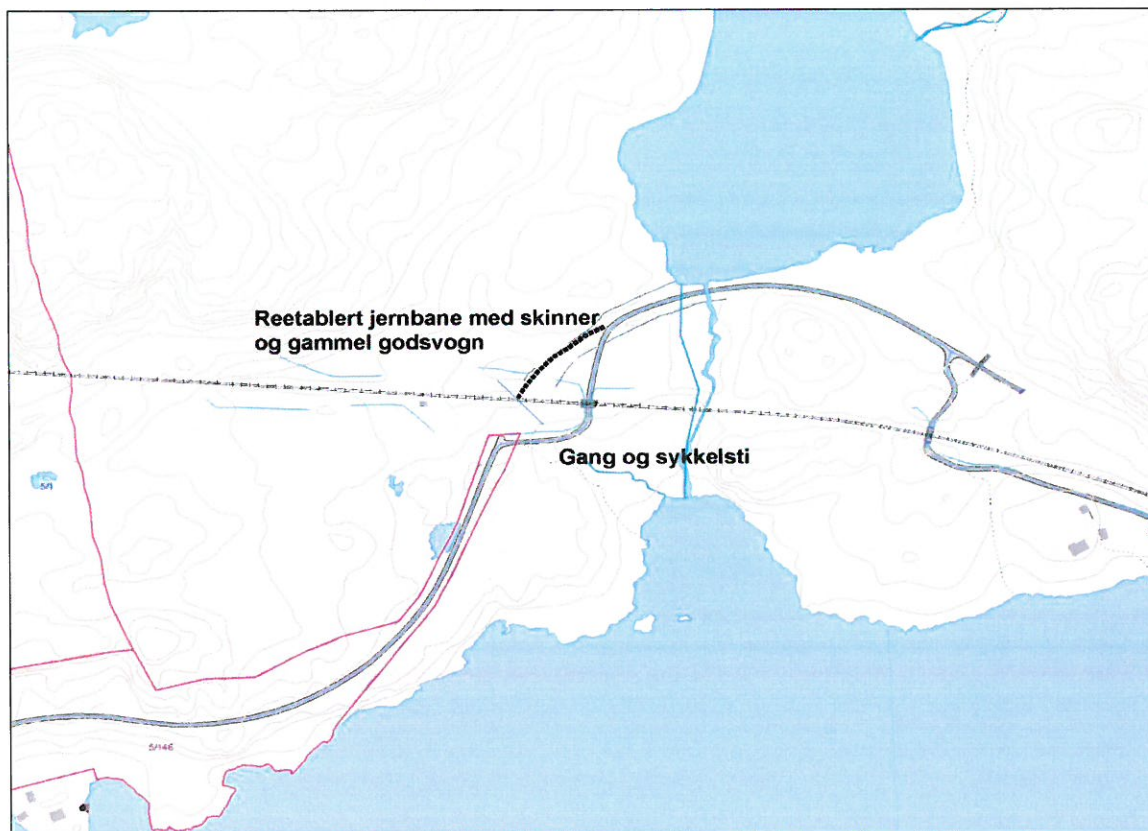
Nedenfor gjengis en del konkrete forslag til formidlingstiltak som er kommet fram i løpet av forvaltningsplanprosessen:

Skinner og sviller

Det er i svært liten grad bevart skinner og sviller på den aktuelle jernbanestrekningen. Slike er vanligvis svært forklarende og forteller på en direkte og historiefortellende måte om tidligere tiders bruk av området. Svært mange av de som besøker Maurholen kommer gående eller syklende sørfra. Det anbefales derfor at skinnegangen reetableres med skinner og sviller der opprinnelig trasé tar av fra dagens jernbanetrasé.

Gammel godsvogn på skinner

Det anbefales at man setter en utrangert jernbanevogn på den reetablerte skinnegangen (figur 5.1.). Skinnene bør helst være av den dimensjon som var i bruk mellom 1878 og 1944 og jernbanevognen en smalsporet godsvogn.

Figur: Kartet viser den opprinnelig bevarte trasestykket øst for Maurholen. Det anbefales at sviller og skinner reetableres her og at det evt. settes opp en gammel godsvogn.

Vara deg for tog

På traseen mellom Hellvik og Launes har det vært et ti-talls porter og grunder og noen få bevarte skilt som ber brukerne lukke grinda. I forbindelse med registreringsarbeidet ble det påtruffet tre skilt av den typen. Det anbefales at det settes opp kopier av et tilsvarende skilt ved porten ved Maurholen stasjon og at denne porten restaureres.

Maurholen vokterbolig – skilt på veggen

Et gammelt bilde av vokterboligen viser et skilt i høyde med vinduet på vokterboligens østvegg. Trolig med navnet "Maurholen" innskrevet. På Hellvik stasjon og vokterbolig var det på samme vegg et slikt skilt. Det anbefales derfor at det på veggen settes opp et enkelt hvitmalt skilt med sorte bokstaver med teksten Maurholen - 21 m.o.h.

Utrangert dresin på Maurholen

Maurholen var primært en banevokterbolig, og med sikkerhet har banevokteren hatt en dresin for å komme hurtig frem på den del av banen han skulle vokte. Det anbefales at det skaffes til veie en utrangert dresin som kan settes opp ved vokterboligen.

Gamle skilt og signalanlegg knyttet til jernbanedriften

Et typisk kjennetegn for jernbanen var at det langs banestrekningene fantes skilt og signaler. Det anbefales at det på utvalgte steder settes opp igjen skilt og driftsutstyr som var typisk på en gammel jernbane. Vi vil anbefale at dette gjøres på steder hvor det er logisk at slike skilt skal stå.

Det anbefales at Norsk Jernbaneklubb avd. Egersund tildeles oppgaven med å finne fram til og utstyre traseen med gamle jernbaneremedier.

Eldre sprengningsteknikker

På et parti av fjellskjæringen mellom tunnelen og Maurholen vokterbolig anbefales det at de ulike sprengningsspor fremheves og at det på dette stedet settes opp et skilt som forteller om tidligere tiders fjellsprenging og utvikling av sprengningsteknikker. Synliggjøring av sprengningssporene kan eksempelvis gjøres ved at man lager små rammer av et moderne, fargesterkt materiale (stål i signalrød farge) og setter disse opp på fjellveggen tre-fire steder hvor de ulike sporene er å finne.

Informasjonsskilt

Det bør i tillegg til de foreslåtte tiltak, som primært er ment å gi besøkende noen assosiasjoner, settes opp et større informasjonsskilt ved vokterboligen og evt. et skilt nede ved Myklebustvågen. På disse skilt bør det være både tekst og bilder som forteller om Jærbanen og vokterboligen på Maurholen og tidligere tiders bruk av området.

Vedlegg 5

Tilråding av tiltak utenfor forvaltningsområdet

Hele traseen mellom Hellvik og Launeset representerer et viktig kulturmiljø med mange verdifulle kulturminner. Det bør derfor utarbeides mer detaljerte retningslinjer for bruk, drift, vedlikehold og forvaltning av hele den gamle jernbanetraseen mellom Hellvik og Launes, dvs. også de deler av traseen som ikke vil bli omfattet av reguleringsplanen for Maurholen.

Eigersund kommune har signalisert at det på en rekke punkter er uenighet om hvordan denne traseen skal forvaltes og hvilke regler som gjelder for tiltak. Ut i fra hensynet til kulturmiljøet vil det være ønskelig med noen enkle retningslinjer for utforming av gjerder, porter, skilt mv. Tiltak som har vært gjennomført de senere årene, har til en viss grad vært negative ut fra ønsket om å bevare et helhetlig kulturmiljø og formidle jernbanehistorien på en opplevelsesrik måte.

Retningslinjene må utformes som en avtale mellom Rom Eiendom og Eigersund kommune. Det må vurderes om denne avtalen i realiteten representerer revisjon av gjeldende avtale om leie av traséen eller om det skal utarbeides et tilleggskokument. Primært er det flere forhold som bør tas inn i hovedavtalen mellom Rom Eiendom og Eigersund kommune, derfor anbefales det at foreliggende avtale revideres før leieavtalen går ut.

Fylkeskommunen skal bistå i arbeidet med å gi avtalen en form som sikrer kulturminneverdiene og opplevelsen av natur- og kulturmiljøet. Blant annet skal det legges vekt på at veien ikke utstyres med moderne veisikringsanlegg o.a. tiltak som faller utenfor intensjonen med å bevare veien som et kulturhistorisk anlegg.

Jernbaneverket

Vedlegg 3:
**Skjøtselsplan for del av Jærbanen
og Maurholen vokterbolig.
Eigersund kommune**

Mai 2010

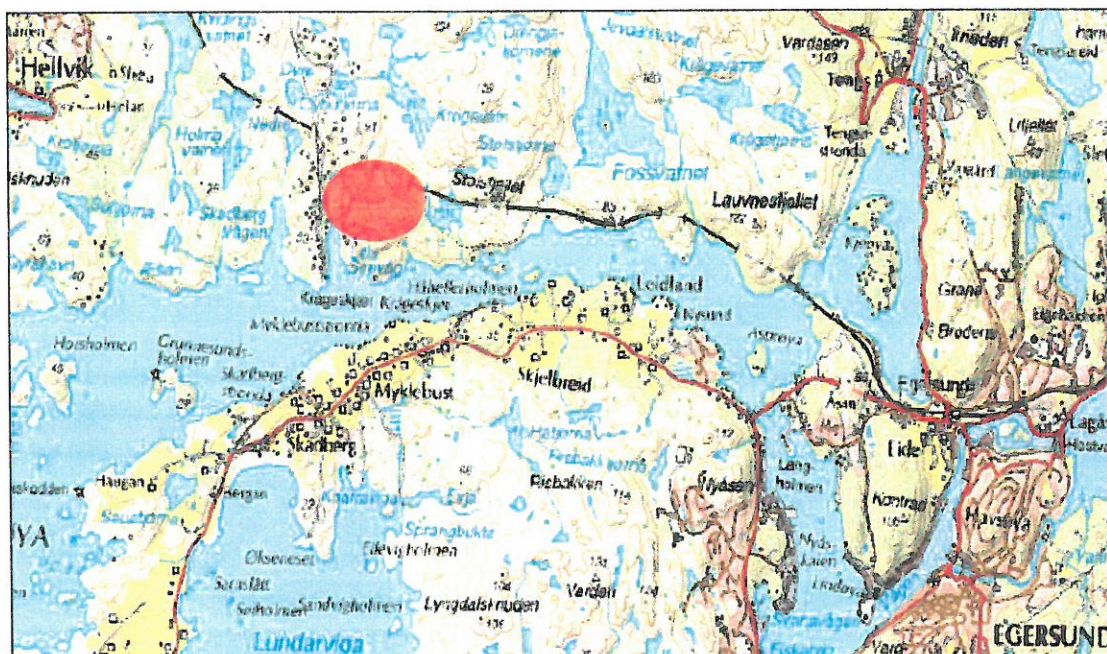
1	Innledning	3
2	Områdebeskrivelse	3
2.1	Planområdet	4
2.2	Natur- og kulturverdier	5
2.2.1	Naturforhold.....	5
2.2.2	Kulturverdier	5
2.2.3	Historisk bruk/kulturmarkstype	6
2.2.4	Annen registrering eller dokumentasjon	6
3	Bevaringsmål og tiltak	6
3.1	Overordnede mål.....	6
3.2	Delområder	6
3.2.1	Hage og beitemark	7
3.2.2	Anleggsbrakke	9
3.2.3	Steingjerder, trådgjerder og porter.....	9
3.2.4	Jernbanetrase.....	12
3.2.5	Tunnel og fjellskjæring.....	13
3.2.6	Støttemur	15
4	Tidsplan og kostnadsoverslag.....	15

1 Innledning

Dette er en restaurerings- og skjøtselsplan for området Maurholen i Eigersund kommune, Rogaland fylke. Planen er et supplement til forvaltningsplan og reguleringsplan for området og grunnlagsdata er hentet fra disse planene, samt fra NIKU-kartlegging i området (2007), tilgjengelige databaser (Temakart Rogaland, Askeladden og NGU), befarung i området og dialog med grunneiere (Jernbaneverket og Eigersund kommune). Skjøtselsplanen inneholder forslag til tiltak som skal ivareta eller videreutvikle de kulturhistoriske verdiene i området.

2 Områdebeskrivelse

Maurholen ligger mellom Eigersund og Hellvik, som en del av den gamle Jærbanen mellom Eigersund og Stavanger. Traséen er i dag nedlagt og omgjort til gang- og sykkelvei. Maurholen vokterbolig med omkringliggende uteområde og kulturminner representerer et helhetlig jernbanehistorisk kulturmiljø med stor bevaringsverdi. Området skal i den forbindelse reguleres til friområde og spesialområde bevaring. Foruten de jernbanehistoriske verdiene i området ønsker Eigersund kommune å benytte området til friluftsliv og reiselivsvirksomhet.

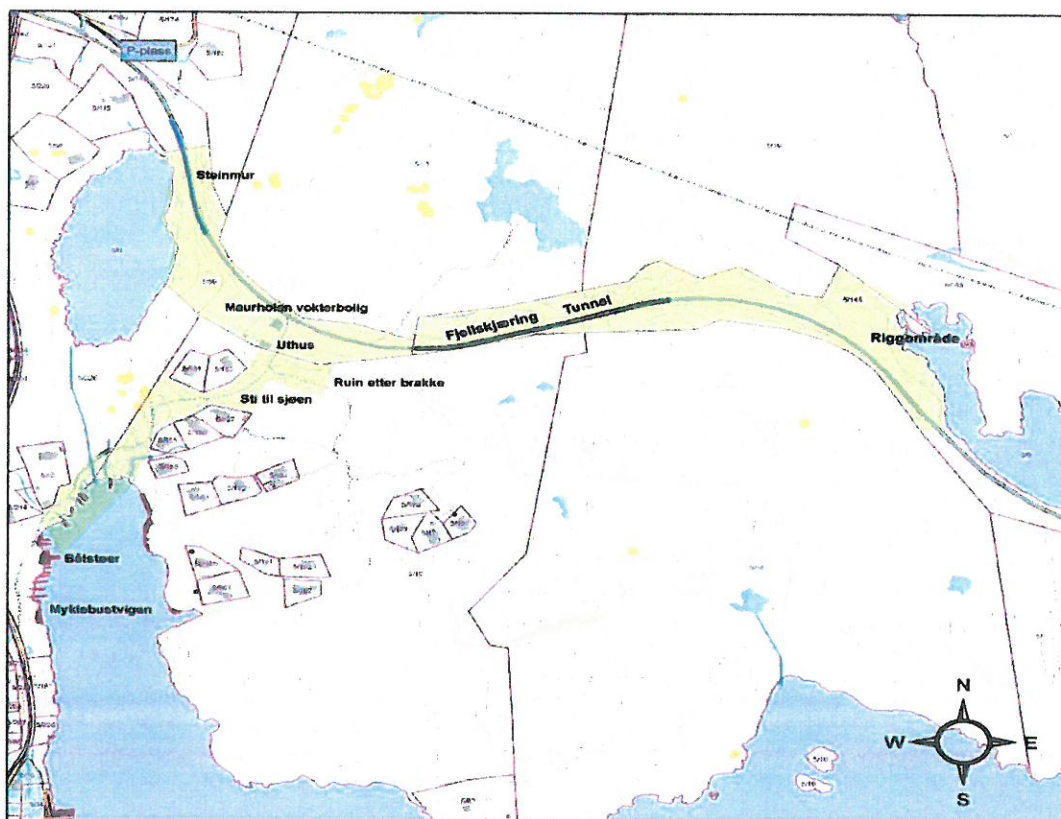

Figur 2.1 Oversiktskart med Maurholen-området avmerket.

2.1 Planområdet

Planområdet strekker seg fra støttemur rett sør for parkeringsplass, til Myklebustvågen i sør og et gammelt riggområde i øst. Planområdet omfatter følgende eiendommer:

Gbnr	Grunneier	Planavgrensing
5/59	Eigersund kommune	Hele eiendommen
5/146	Jernbaneverket (Eigersund kommune har leieavtale)	Fra riggområde/vann og vestover

Figur 2.2 Kartet viser det området som skal sikres bevaring gjennom reguleringsplan og som omfattes av denne forvaltningsplanen.

2.2 Natur- og kulturverdier

2.2.1 Naturforhold

Området ligger i boreonemoral vegetasjonssone, sterkt oseanisk seksjon. Dette tilsier et humid klima, med en nedbørnormal på rundt 1400 mm i året. Berggrunnen anorthositt preger landskapet i hele Dalane-regionen, noe som gir sure og næringsfattige vekstforhold og mye nakent fjell. Landskapet er fra gammelt av sterkt kulturpåvirket av trehogst og beite, i dag preges disse områdene derimot av gjengroing og økende innslag av ung til middels gammel skog med bjørk, furu og plantegran. Einer og løvoppslag har gradvis tatt over feltsjiktet i det som tidligere trolig var preget av myr- og lyngheiforekomster. Langs den tidligere jernbanetraseen er det flere steder tendenser til fortetting av vegetasjonen. En bøkeskog ligger i tilknytning til vokterboligen på Maurholen. Hele planområdet ligger i et beiteområde for rådyr, utover dette er det ikke registrert spesielle viltforekomster.

2.2.2 Kulturverdier

Forvaltningsplanen gir en kort beskrivelse av kulturverdiene i planområdet. Det er primært kulturverdiene som vurderes til å være verneverdige. Tabellen under gir en oppsummering av kulturverdi-vurderingen i forvaltningsplanen, inklusiv nødvendige tiltak.

Tabell 1 Oversikt over kulturverdier, tilstand og anbefalte tiltak

Kulturverdi	Tilstand	Tiltak
Hage og beitemark	Gjengrodd hage Beitemark fungerer som gressplen	Hage bør tilbakeføres Beitemark bør tilbakeføres, evt. slås
Murer etter anleggsbrakke	Grunnmur i meget god stand Litt preget av gjengroing	Fjerne overgrodd vegetasjon. Ikke prioritert.
Steingjerder, trådgjerder og porter	Dårlig forfatning Preget av gjengroing	Port og utvalgte gjerdepartier bør settes i stand. Vegetasjon og røtter bør fjernes.
Jernbanetrase, med gruset overbygging og steinsatte grøfter	Nytt veidekke Tette grøfter Overhengende vegetasjon i fjellskjæring	Sette i stand tette grøfter Fjerne overhengende vegetasjon i fjellskjæringen
Tunnel	Nytt veidekke, noe skadet pga vannavrenning Løs stein med fare for utrasing	Senke veidekket Årlig renske for løs stein
Støttemur	Nedsig av vann misfarger muren Noe overgroende vegetasjon	Fjerne vegetasjon Hindre nedsig av vann
Steinbank	God stand	Ingen

Figur 2.3 Tabell med oversikt over kulturverdier, tilstand og anbefalte tiltak

2.2.3 Historisk bruk/kulturmarkstype

Planområdet var opprinnelig et utmarksområde for gårdsbrukene på nordsiden av Eigerøya som de benyttet til sauebeite, torvskurd og myrslått. Etter hvert som inntekter fra fiske fikk større betydning enn inntektene fra jordbruk fikk utmarka mindre betydning, og ble gradvis stykket opp i flere mindre teiger. Da jernbasetraséen kom ble utmarksområdet derfor delt på langs uten større konflikter.

Utmarksteigene var adskilt med steingjerder eller ståltråd for å sikre at sauene beitet på eierens utmark. Samtidig var NSB forpliktet til å bygge gjerder og trygge overganger langs jernbanetraséen ettersom sau beitet på begge sider av traseén. Primært var det lynghei som ble beitet og sviding bidro til å holde lyngen frisk samtidig som det forhindrer gjenngroing. Beitet foregikk vår og høst, og i enkelte tilfeller også på sommeren. Fra 1950-60 tallet var det slutt på beite i utmarka og vegetasjonen tok seg opp, godt hjulpet av utstrakt treplanting.

2.2.4 Annen registrering eller dokumentasjon

Myklebustvågen er en del av landskapsområdet Nordavågen – Skadberg – Holmane, som er vurdert til å ha høy landskapsverdi av fylkesinteresse.

Turveien mellom Hellvik og Launes er i fylkesdelplan for friluftsliv, idrett, natur og kultur (FINK) registrert som sikret friluftsområde.

3 Bevaringsmål og tiltak

3.1 Overordnede mål

De overordnede målet for denne planen er en videreføring av forvaltningsmålene beskrevet i forvaltningsplanen.

Mål

- Restaurere kulturminner og kulturlandskap slik at verneverdier tilbakeføres til sin opprinnelige stand
- Skjømte kulturminner og kulturlandskap slik at verneverdier bevares på en hensiktsmessig måte
- Restaurering og skjømtsel skal være gjennomførbare og tilpasset Eigersund kommune sine planer i området

Det er i tillegg utarbeidet delmål for hvert enkelt delområde/tema som en rettesnor for tiltakene.

3.2 Delområder

Delmål konkretiseres, tilstand for delområder/tema beskrives. Restaureringstiltak og skjømsteltak beskrives. Utfyllende beskrivelse av kulturverdiene er gitt i vedlegg 2 i forvaltningsplanen.

3.2.1 Hage og beitemark

Delmål

- Opparbeide en pryd-/nyttehage som krever lite vedlikehold
- Ivareta, evt tilbakeføre tidligere beitemarkområde

Vedlikeholdsansvar: Eigersund kommune

Hagen ved vokterboligen var trolig en pryd- og nyttehage, opparbeidet med en blanding av stauder, bærplanter, frukttrær og grønnsaksbed. Trolig med gressplen som gangpassasje mellom disse. I dag er hagen derimot gjengrodd av kirsebærbusker og kratt etter et mislykket forsøk på rydding av det gjengrodde området noen år tilbake.

Hageflekken bør sprøytes for å hindre framtidig rotskudd. Dette bør skje i vekstsesongen. Død vegetasjon fjernes. Der man ser konturer av tidligere bed, bør jorden hives bort og erstattes med ny jord. Dette pga stor ugressfrøbank i den gamle jorden. Utover dette trenger jorden trolig lite bearbeiding før planting av ny hage.

Hagen bør opparbeides slik at den krever minimalt med vedlikehold. Det vil si at det primært vil satses på bærbusker (stikkelsesbær, ripsbusker, solbær), prestegårdsroser, et frukttre og robuste stauder.

Tidligere beitemark øst for vokterboligen fungerer i dag som plen og blir slått regelmessig. Sauebeite bør vurderes tilbakeført ettersom sauen har en sentral plass i områdets kulturhistorie. Beitefeltet bør i så fall inngjerdes, mens saue-antall og beitesesong bør tilpasses fortilgang.

Restaureringstiltak

- Gjengrodd hage sprøytes og død vegetasjon fjernes.
- Dersom rester av gamle bed finnes, bør plantejorden erstattes av ny jord.
- *Hagen bør opparbeides før det kommer nyoppslag av ugress og kratt.*
- Nye planter bør plantes tett og i store tuer for å redusere ugressoppslag.
- Aktuelle planter:
  - Rips, stikkelsesbær eller solbær
  - Historiske roser, prestegårdsroser
  - Robuste, gamle stauder
  - Et plomme eller epletre av robust art
- Gangpassasje mellom bedene opparbeides. Grusdekke anbefales framfor gressdekke siden dette krever mindre vedlikehold og tåler bedre slitasje.
- Gressplen øst for vokterbolig får sauer på beite vår og høst. Kan være behov for tilleggssoring.
- Beiteområdet inngjerdes med midlertidig strømgjerde, eventuelt fast ståltrådgjerde.

Vedlikeholdende tiltak

- Bærbusker bør beskjæres årlig mellom høsting og april. 1/3 del av greinene fjernes, primært gamle og grove greiner. Etter ca 4 år kan en mer omfattende foryngelsesbeskjæring sikre optimal bærhøst.
- Epletre bør beskjæres mellom november og mars. 1/3 del av greiner på nyplantet tre skal beskjæres. Deretter ingen skjæring før bæring. Deretter beskjæring av kronen for å sikre soltilgang.
- Plommetrær er blødende og skal beskjæres så lite som mulig. Eventuell beskjæring bør skje på sensommeren, når treet har blader.
- Rosebusker skal beskjæres minst mulig.
- Tradisjonelle stauder er robuste og krever lite vedlikehold.
- Ugress bør lukes bort jevnlig. Dersom det er plantet tett nok skal dette bidra til å redusere ugressoppslaget.
- Gressplen/beitemark i øst kan slås 1-2 ganger den delen av vekstsesongen hvor sauene ikke går på beite.
- Dersom det ikke skal foregå sauebeite bør gressplenen slås regelmessig gjennom hele sommerhalvåret.

Figur 3.1 Vokterbolig og hage før tiltak

Figur 3.2 Oppstart av restaurerende tiltak.

3.2.2 Anleggsbrakke

Delmål

- Opprettholde dagens tilstand

Vedlikeholdsansvar: Eigersund kommune

Anleggsmurene er i god stand og trenger lite vedlikehold. Vedlikeholdende tiltak blir skissert, men har lav prioritet.

Vedlikeholdende tiltak

- Fjerne overgrodd vegetasjon.
- Bruke round-up eller liknende på stubber.

3.2.3 Steingjerder, trådgjerder og porter

Delmål

- Sette i stand 100 meter steingjerde
- Sette i stand en port i forlengelsen av steingjerder
- Sette i stand utvalgte ståltrådgjerder og fjerne resten

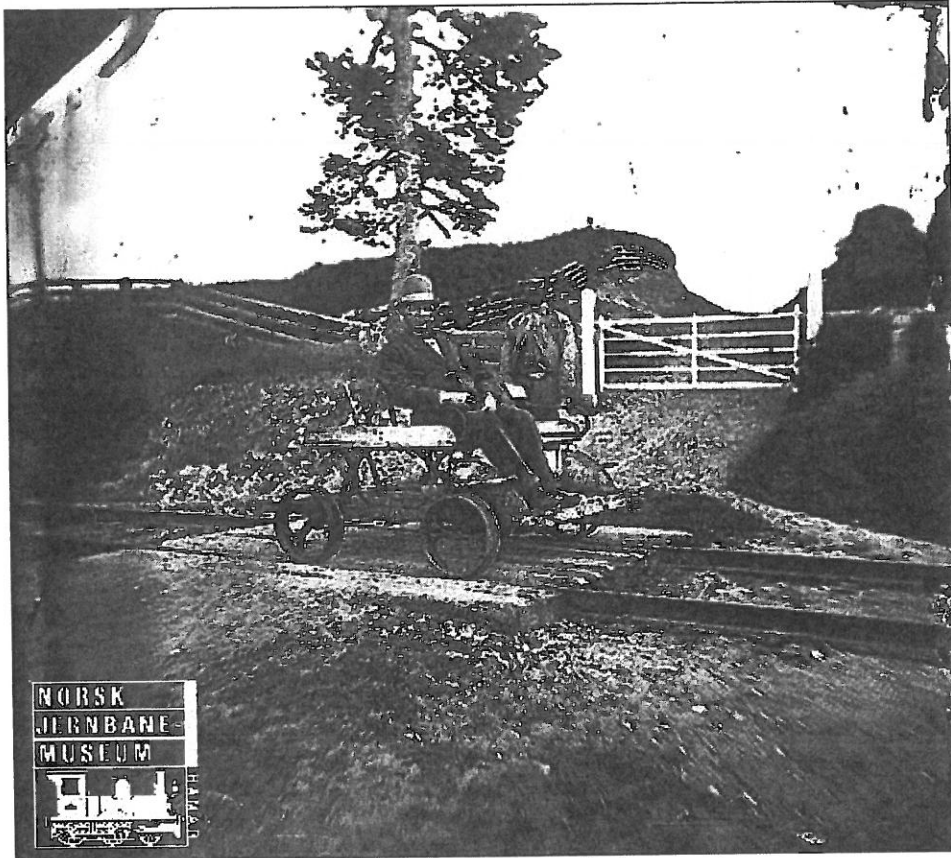
Vedlikeholdsansvar: Eigersund kommune og ROM Eiendom

Steingjerdene er i stor grad sammenraste. Vegetasjon og røtter gjør at ødeleggelsene vil fortsette med mindre tiltak iverksettes. Gjerdene har en konstruksjon som ligner dobbeltmurer. Dette er konstruksjoner uten midtsjikt, med slak trassering på selve muren, men med relativt stor innoverdreid helningsvinkel på steinene. Steingraderingen på dobbeltmurer er fin og tydelig, sett bort i fra grunnsteinskiftet som er grovt. Steinmuren ved den østlige innfallsporten til planområdet og steinmurene rett øst for vokterboligen bør prioriteres. Men også steinmuren ved den østlige innfallsporten til planområdet kan restaureres dersom det fins ressurser til det.

I de samme områdene står det også rester etter porter og grinder. Portstolpene av stein bør benyttes til å opparbeide en ny port i forlengelsen av steingjerdet øst for vokterboligen. Enkelte ståltrådgjerder kan også gjenreises, gjerne i forbindelse med steingjerdene eller i samband med et eventuelt sauebeiteområde.

Restaurerende tiltak

- Vegetasjon fjernes fra området rundt utvalgte steingjerder. Også røtter til større trær må fjernes.
- Gjenstående stubber smøres med Roundup eller tilsvarende.
- Steingjerdenes grunnforhold, fundament under bakken og grunnskiftet må vurderes før gjenreisingsarbeidet starter.
  - Grunnforhold: Vurdere terreng og dreneringsforhold. Skrånende terreng og dårlig drenering krever ofte dreneringsgrøft eller veiter.
  - Fundament: Vurdere drenering og telefare. Fundamentet kan enten være rett på torv, nedgravd under overflaten eller opparbeidet med pukk. Gamle fundament er ofte undervurdert.
  - Grunnskiftet: Vurdere anleggsflate. En sterkt destabilisert grunnstein (uten plan anleggsflate) bør skiftes ut eller rettes på. Gamle grunnsteiner som har tålt sideforskyvninger er ofte undervurderte som grunnskift.
- Der steingjerdene er rast sammen plukkes stein ned slik at gjenstående gjerde får avtrappede kanter. Steinen sorteres og oppmuringen kan starte med en ryddig og oversiktig arbeidsplass.
- Det kan bli behov for å hente inn supplerende stein.
- Megalittene (portstolpene) til grinden bør hvile på en jevn flate og evt graves noe ned. En portstolpe ved Maurholen er sikret med jern til fast fjell.
- Portene føres opp på tradisjonelt vis og males hvite. På porten henges et skilt med påskriften "Vara deg for toget".
- Trådgjerder i sammenheng med steingjerder eller porter kan føres opp.
- Gjenliggende ståltråd bør fjernes der disse utgjøre en fare for dyr.

Figur 3.3 Eksempel på utforming av port kan ses i bakgrunnen.

Vedlikeholdende tiltak

- Steingjerder og porten bør gjennomgås en gang i året, for eksempel på våren etter at eventuell teie er borte.
- Utrasinger bør repareres fortløpende. Framfor å løe steinene opp uten videre vurdering bør det fokuseres på å utbedre balansen i murverket.
- Løse steiner kan stabiliseres ved hjelp av kiler.
- Vegetasjon, grøfter og drenering skal også vedlikeholdes ved den årlige gjennomgangen.

Figur 3.4 Portstolper ved overgangen fra jernbanetrasé til utmark nær Maurholen.

3.2.4 Jernbanetrase

Delmål

- Fjerne og skjøtte vegetasjon
- Holde veidekke i god og sikker stand for gående og syklende

Vedlikeholdsansvar: Eigersund kommune og ROM Eiendom

Jernbanetraséen er omgjort til gang-/sykkelvei og har i den sammenheng fått nytt dekke. Foruten den delen som ligger i tunnel og i vestlige fjellskjæring (blir omtalt i eget kapittel) er det ikke behov for store tiltak på selve veien. Der hvor membran ligger i dagen bør dette fjernes.

Tilvoksende vegetasjonen er en utfordring, og det legges opp til en fornuftig skjøtsel av dette. Nærliggende vegetasjon til veier bør fjernes og skjøttes. Det legges ikke opp til en omfattende tynning av nærliggende skog, da dette trolig vil øke etterveksten. Berggrunnen er sur og næringsfattig, dette tilsier likevel en relativt sein ettervekst, noe som bidrar til å forenkle vedlikeholdet.

Restaurerende tiltak

- Trær og busker rundt steingjerder og nær veibane fjernes med ryddesag.
- Gjenstående stubber smøres med Roundup eller tilsvarende.
- Alt vegetasjonsavfall må fjernes fra området og brennes på egnet sted.

Vedlikeholdende tiltak

- Traeéén bør gjennomgås en gang i året for å rydde bort oppskudd og busker. Roundup brukes der det er hensiktsmessig.
- Veidekket bør også gjennomgås årlig slik at hull og renner tettes igjen.

3.2.5 Tunnel og fjellskjæring

Delmål

- Tilbakeføre ca. 125 meter veitrasé til det opprinnelige veinivået og erstatte dagens veidekke.
- Restaurere 500 meter med steinsatte grøfter.
- Fjerne truende vegetasjon
- Sikre ferdselen gjennom fjellskjæring og tunnel

Vedlikeholdsansvar: Eigersund kommune og ROM Eiendom

Dagens veinivå er høyere enn opprinnelig trasenivå og har relativt dårlig dreneringsevne. Veinivået i tunnel og vestre fjellskjæring bør derfor senkes og nytt dekke med bedre dreneringsevne bør anlegges. I kombinasjon med en istandsetting av de steinsatte grøftene vil dette framheve de anleggstekniske verdiene som traséen representerer.

Overhengende vegetasjon og vegetasjonsavfall som tetter grøftene må fjernes. Det er en del løs stein i tunnelen, noe som krever jevnlig synfaring for å sikre ferdselen.

Restaurerende tiltak

- Overhengende vegetasjon i fjellskjæringer og vegetasjon langs grøfter bør fjernes for å redusere mengden vegetasjonsavfall i framtiden.
- Ca. 125 meter av eksisterende veidekke fjernes, inklusive membran. Det må tas hensyn til eksisterende kabelgrøft for Televerket og Jernbaneverket.
- Tette steingrøfter må åpnes opp og avfall fjernes.
- Ca. 500 meter av steingrøften restaureres ved at kantstein gjennomgås og erstattes der hvor kantsteinen er ødelagt.
- Nytt permeabelt veidekke legges inn til kantsteinen. Et grovt lag med pukkk under ett tynt lag med fint dekke skal sikre god drenering i sålen.

Vedlikeholdende tiltak

- Tunneltaket og veidekket bør gjennomgås årlig for å fjerne løs stein og tette hull i veidekket.
- Steingrøft bør også gjennomgås årlig for å hindre tetting av grøften.
- Oppskytende vegetasjon bør fjernes.

Figur 3.5 Grøfter og veidekke i tunnel og fjellskjæring må utbedres.

Figur 3.6 Utbedring av grøfter og veidekke.

3.2.6 Støttemur

Delmål

- Hindre forringelse og avrenning

Vedlikeholdsansvar: Eigersund kommune og ROM Eiendom

Støttemuren er i god stand, og det er primært behov for forebyggende tiltak som å fjerne oppskytende vegetasjon og hindre missfargende vannsig fra kabelgrøft. Arbeidet har ikke prioritet i denne skjøtselsplanen. Vedlikeholdende tiltak blir likevel skissert.

Vedlikeholdende tiltak

- Fjerne vegetasjon som vokser på toppen av støttemuren, inklusive store røtter.
- Bruke round-up eller liknende for å hindre nyoppslag.
- Lokalisere vannsig fra kabelgrøft og stoppe ytterligere avrenning. Reparere kilde til missfargingen.

4 Tidsplan og kostnadsoverslag

Tabell 2 Tabellen viser prioriterte tiltak i området og prisoverslag for disse. Tiltakene ble gjennomført mellom høsten 2009 og våren 2010.

Tidsplan	Tekst	Enhet	Mengde	Pris
Nov. - des. 2009	Grøfterens begge sider av veg, uttrauing av masser i eks. veg inkl. opplasting og borttransport, inkl. ny traubunn	m	500	152300
	Legging/rehabilitering av kantsteiner av eks. naturstein satt i pukk på begge sider av veg	m	250	141700
	Levering og utlegging av ny grus t=5-10cm – mørk rekefjordgrus	m	125	31500
Jan. - mars 2010	Rehabilitering av enkel steingard på eksisterende grunnsteiner	m	50	23100
	Rehabilitering av hele steingard inkl legging av grunnsteiner og planering/fjerning av røtter	m	50	45200
	Levering av ny port, portstolper og grind med skilt	stk	1	18900
Apr. - mai 2010	Skogrydding av store trær – gran og enkelte furuer	stk	20	16800
	Rydding av lauvtrær, busk, furu, einer, etc. inkl. oppflising med flisekutter og inkl. sprøyting av stubber	stk	50	23600
	Rydding av annen vegetasjon inkl. sprøyting	m2	100	3100
	Sluttopprydding	rs	1	6300

Tabell 3 I etterkant av tiltakene kreves jevnlig vedlikehold. Følgende tabell gir en oppsummering av vedlikeholdsbehovet for allerede gjennomførte tiltak beskrevet i tabell 1.

Objekt	Vedlikehold
Steingjerder, trådgjerder, porter	<p>Steingjerder, porter og trådgjerder bør gjennomgås en gang i året, på våren etter at telen har gått.</p> <p>Utrasinger bør repareres fortløpende. Framfor å løe steinene opp uten videre vurdering bør det fokuseres på å utbedre balansen i murverket.</p> <p>Løse steiner kan stabiliseres ved hjelp av kiler.</p> <p>Vegetasjon, grøfter og drenering skal også vedlikeholdes ved den årlige gjennomgangen.</p>
Jernbanetrasé	<p>Traeéen bør gjennomgås en gang i året for å rydde bort oppskudd og busker. Roundup brukes der det er hensiktsmessig.</p> <p>Veidekket bør også gjennomgås årlig slik at hull og renner tettes igjen.</p>
Fjellskjæring og tunnel	<p>Tunneltaket og veidekket bør gjennomgås årlig for å fjerne løs stein og tette hull i veidekket.</p> <p>Steingrøft bør også gjennomgås årlig for å hindre tetting av grøften.</p> <p>Oppskytende vegetasjon bør fjernes.</p>